

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**Київський національний лінгвістичний університет**  
**Кафедра педагогіки та методики навчання іноземних мов**

**Кваліфікаційна робота магістра**

**На тему:**

**«Формування у майбутніх учителів англійської мови мовленнєвої  
компетентності в читанні»**

Студентки групи МСОкт 04-22  
філологічного факультету освітніх технологій,  
Спеціальності 014 Середня освіта,  
освітньо-професійної програми  
викладання європейських мов на основі  
комбінованих технологій  
(англійська мова і друга західноєвропейська мова)

**Проценко Єлизавети Сергіївни**

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент

**Зєня Л.Я.**

*Допущена до захисту*

«\_\_» \_\_\_\_\_ року

Завідувач кафедри

Черниш В.В.

**Київ – 2023**

## ЗМІСТ

<b>ВСТУП.....</b>	<b>6</b>
<b>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ</b>	
1.1. Сучасний стан дослідження проблеми формування мовленнєвої компетентності в читанні у майбутніх вчителів англійської мови у закладах вищої освіти.....	9
1.2. Структура та зміст мовленнєвої компетентності в читанні як складової англомовної міжкультурної комунікативної компетентності у майбутніх учителів англійської мови.....	20
1.3. Психолого-дидактичні передумови формування мовленнєвої компетентності в читанні у майбутніх вчителів англійської мови у закладах вищої освіти.....	27
1.4. Вимоги до рівня володіння мовленнєвою компетентністю в читанні майбутніми вчителями англійської мови.....	33
<b>Висновки до I розділу.....</b>	<b>39</b>
<b>РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ</b>	
2.1. Етапи формування мовленнєвої компетентності в читанні у майбутніх учителів англійської мови та система вправ для формування мовленнєвої компетентності в читанні у майбутніх учителів англійської мови.....	41
2.2. Пробне навчання і оцінка ефективності формування компетентності в читанні у майбутніх учителів англійської мови на основі запропонованої системи вправ.....	49

2.3. Методичні рекомендації.....	59
<b>Висновки до II розділу.....</b>	<b>61</b>
<b>ВИСНОВКИ.....</b>	<b>63</b>
<b>РЕЗЮМЕ.....</b>	<b>66</b>
<b>SUMMARY.....</b>	<b>67</b>
<b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....</b>	<b>68</b>

## **ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ**

МКЧ – мовленнєва компетентність в читанні

АМ – англійська мова

ІМ – іноземна мова

МК – мовленнєва компетентність

## ВСТУП

Мовленнєва компетентність у читанні є важливим аспектом вивчення мови, особливо для майбутніх вчителів англійської мови, у закладах вищої освіти. Формування мовленнєвої компетентності в читанні має вирішальне значення, оскільки воно озброює студентів необхідними навичками та вміннями для розуміння, аналізу та тлумачення письмових текстів. Крім того, вміння читати та розуміти різні типи текстів є фундаментальним для ефективного професійного спілкування англійською мовою.

Проблемою навчання навичок та вмінь читання займалися такі вчені як Г. В. Баранова (2005), Г. І. Бородіна (2009), А. Л. Буран (2006), Н. Л. Лукошина (2000), О.С. Малюга (2007), Є. Н. Панкратова (2006), Т. С. Серова (1988), С. В. Радецька (2005) та ін.

У вищій освіті розвиток мовленнєвої компетентності в читанні передбачає набуття поглиблених навичок та умінь читання, таких як критичне читання, швидкий перегляд, сканування та логічний висновок. Критичне читання включає в себе аналіз і оцінку письмових текстів, тоді як швидкий перегляд і сканування використовуються для швидкого пошуку певної інформації в тексті. Висновки включають використання контекстуальних підказок для розуміння значення незнайомих слів або фраз.

**Актуальність проблеми** розвитку мовленнєвої компетентності в читанні майбутніх учителів іноземної мови обумовлена вагомим значенням читання в процесі навчання іноземних мов як засобу спілкування, необхідністю швидко опрацьовувати професійно орієнтовану літературу в педагогічній діяльності.

**Предметом дослідження** – методика формування у майбутніх учителів англійської мови мовленнєвої компетентності в читанні.

**Об'єкт** – процес формування у майбутніх учителів англійської мови мовленнєвої компетентності в читанні

**Мета** полягає у теоретичному обґрунтуванні, практичній розробці і перевірці в пробному навчанні запропонованої методики формування мовленнєвої компетентності в читанні у майбутніх учителів англійської мови у закладах вищої освіти.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

- 1) вивчити сучасний стан дослідження проблеми формування мовленнєвої компетентності в читанні у майбутніх учителів англійської мови у закладах вищої освіти;
- 2) встановити структуру та зміст мовленнєвої компетентності в читанні як складової англійськомовної міжкультурної комунікативної компетентності у майбутніх учителів англійської мови;
- 3) проаналізувати психолого-дидактичні передумови формування мовленнєвої компетентності в читанні у майбутніх учителів англійської мови в закладах вищої освіти;
- 4) описати вимоги до рівня володіння мовленнєвою компетентністю в читанні майбутніми учителями англійської мови;
- 5) визначити етапи та розробити комплекси вправ для формування мовленнєвої компетентності в читанні у майбутніх учителів англійської мови;
- 6) перевірити ефективність розробленої методики під час педагогічної практики.

**Наукова новизна** дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні методики формування у майбутніх учителів англійської мови мовленнєвої компетентності в читанні.

**Практичне значення дослідження** – розробка комплексів груп для формування у майбутніх учителів англійської мови мовленнєвої компетентності в читанні.

Структура кваліфікаційної роботи відповідає її цілям та завданням і складається зі вступу, двох розділів з висновками до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Загальний обсяг кваліфікаційної роботи - 70 сторінок (основна частина - 67 сторінок). Список використаних джерел налічує 25 позиції, із них 3 англійською мовою.

**Апробація роботи.** Основні положення роботи доповідалися на Міжнародній науково-практичній відеоконференції «AD ORDEM PER LINGUAS. ДО СВІТУ ЧЕРЕЗ МОВИ» та на II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «FUTURE OF WORK: TECHNOLOGICAL AND SOCIAL SHIFTS».

**Публікація результатів роботи.** За матеріалами кваліфікаційної роботи була опублікована наукова стаття в міжнародному електронному журналі Future of Work: Technological, Generational and Social Shifts: Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Internet Conference, May 11-12, 2023. FOP Marenichenko V.V., Dnipro, Ukraine, 206 p.- <http://www.wayscience.com/en/vol-6-1-2023-2/>

# **РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

## **1.1. Сучасний стан дослідження проблеми формування мовленнєвої компетентності в читанні у майбутніх вчителів англійської мови у закладах вищої освіти**

Читання є одним з базових умінь, необхідних для оволодіння іноземною мовою. Формування навичок різних видів читання починається ще в школі і супроводжує весь процес вивчення іноземної мови. Професійний ступінь – не виняток.

Під читанням Бегека А. Д. розуміє вид мовної діяльності, спрямований на смислове сприйняття графічно зафіксованого тексту. Метою читання є отримання та переробка письмової інформації. З цього погляду читання (як і слухання) відноситься до рецептивних видів мовної діяльності (Бегека, 2016).

Боса В. П. та Бігич О. Б. погоджуються з визначенням Бегека А. Д., позначаючи його як один із рецептивних видів мовної діяльності, спрямований на сприйняття та розуміння письмового тексту, який входить у сферу комунікативної діяльності людей та забезпечує в ній одну з форм (письмову) спілкування (Боса, 2018; Бігич, 2016).

Навчитися читати – значить «оволодіти певним обсягом фонетичного, графічного, лексичного та граматичного матеріалу» (Бегека, 2016).

На думку Боса В. П. та Бігич О. Б., найважливішою метою навчання мов є формування вміння в процесі читання отримувати інформацію з графічно зафіксованого тексту, що дозволяє активно використовувати мову, що вивчається, в різних видах діяльності (Боса, 2018; Бігич, 2016).

З психологічної точки зору, читання є процесом, що складається з техніки читання та розуміння при читанні. Розуміння при читанні співвідноситься з технікою читання як ціль та засіб. Розуміння – це процес проникнення у зміст



тексту шляхом встановлення між ним елементами зв'язків, один із видів розумової діяльності.

Читач не просто бере готову інформацію, він порівнює значення тексту, що читається зі своїм досвідом, вже наявною інформацією та накопиченими знаннями (Бегека, 2016).

Читання - рецептивний вид діяльності, що полягає у сприйнятті та переробці читаючим об'єктивно існуючого тексту, з метою формування сукупності навичок та умінь, що дозволяють аналізувати, оцінювати та створювати повідомлення в різних видах медіа, жанрах та формах (Драч, 2018).

Це визначення тісно пов'язане з поняттям мовленнєвої компетентності. В її основі лежить модель, яка заохочує людей ставити питання про те, що вони бачать та читають. Мовленнєва компетентність дозволяє споживачам аналізувати текст, «читаючи між рядками», щоб побачити там зміст, ідею твору.

Формування мовленнєвої компетентності дозволяє:

- розвивати навички критичного мислення;
- розуміти, як література формує нашу культуру та суспільство;
- ідентифікувати цільові стратегії прочитаного;
- навчитися аналізувати тексти;
- визначати техніки та прийоми в літературі;
- оцінювати прочитане з погляду власного досвіду, віри та цінностей (Боса, 2018).

Підкреслюючи вищесказане, слід зазначити, що у сучасному світі важливо не лише читати та розуміти прочитане, а й оцінювати інформацію, витягувати з неї підтекст, який найчастіше прихований для неуважних читачів, які не володіють мовленнєвою компетентністю.

Читання може бути як метою навчання, так і засобом. Іншими словами, ми, читаючи навчаємося іншим видам мовної діяльності, які, за достатньої сформованості, стають комунікативною компетентністю, що застосовується в будь-якій ситуації. Читання виступає і як засіб формування та контролю суміжних

мовних умінь та навичок, оскільки використання читання дозволяє студентам оптимізувати процес засвоєння мовного матеріалу. Комунікативно-орієнтовані завдання, орієнтовані на контроль лексики та граматики, аудіювання, письма та усної мови, мають на увазі вміння читати і будуються на основі письмових текстів та інструкцій. Вправи на формування та відпрацювання всіх мовних навичок також будуються з опорою на текст та письмові установки до вправ та завдань (Боса, 2018).

Розглянемо поняття «навичка». Боса В. П. та Бігич О. Б. визначають навик як «дію, яка досягла рівня автоматизму, що характеризується цілісністю та відсутністю поелементного усвідомлення». У методиці викладання іноземних мов навик розуміється як автоматизована дія з використанням фонетичного, лексичного та граматичного матеріалу в процесі рецептивної або продуктивної мовної діяльності (Бігич, 2016).

Оскільки читання є рецептивним видом мовної діяльності, дамо також визначення рецептивних навичок. Рецептивні навички - навички, що функціонують при аудіювання та читанні. Для їх формування слід виконувати рецептивні вправи, тобто вправи, пов'язані зі сприйняттям готового мовного матеріалу під час читання. Ці вправи не є пасивними за характером, оскільки у сприйнятті мови беруть участь не тільки мнемонічні процеси (впізнавання, пригадування), але й різні розумові операції (аналіз, синтез, висновок та ін.) (Бігич, Бориско, Гапонова, 2011).

Навичка читання – це автоматизоване вміння з озвучування тексту, що передбачає усвідомлення ідеї сприйманого твору та вироблення власного ставлення до нього (Драч, 2018).

До механізмів читання відносяться сприйняття, внутрішнє промовляння, механізми короткочасної (оперативної) та довгострокової пам'яті, прогнозування, осмислення. Їхньою опорою виступає зорове сприйняття мови (Білогорка, 2015).

Зорове сприйняття інформації та процес її протікання забезпечують більш надійне збереження образів, ніж слухове (при аудіювання), оскільки читач має

можливість регулювати та керувати цим процесом (уповільнити швидкість читання, перечитати, затриматися на місці або перескочити «непотрібну» інформацію) (Білогорка, 2015).

Важливим психологічним компонентом процесу читання є механізм ймовірнісного прогнозування, який проявляється на смисловому та вербальному рівнях. Під смисловим прогнозуванням Боса В. П. та Бігич О. Б. розуміють властивість мислення, що дозволяє на основі попереднього досвіду, передбачати те, що ще не пред'явлено для безпосереднього сприйняття. Іншими словами, смислове прогнозування включає вміння передбачити зміст тексту та зробити правильне припущення про подальший розвиток подій за заголовком, першим реченням та іншими сигналами тексту (Бігич, Бориско, Гапонова, 2011).

Вербальне прогнозування – властивість мислення, що дозволяє основі лінгвістичного досвіду, знання системи мови та правил мовного спілкування будувати вербальні гіпотези, які поширюються як на окремі слова та їх частини, так і на поєднання слів та загальну структуру речення. Це вміння за початковими літерами вгадати слово, за першими словами вгадувати синтаксичну побудову речення, за першим реченням - подальшу побудову абзацу (Боса, 2018).

Наприклад: *There is a city in the centre of our country.* Швидше за все, при спонтанному читанні пропозиції для вас виявилася непомічена помилка (...in the centre ...), яку неусвідомлено виправили, бо ми читаємо те, що очікуємо прочитати. У процесі читання наш мозок сприймає і зберігає не механічне відображення дійсності, яку ми сприймаємо, наприклад, послідовність букв, а смислову єдність, яку ми конструюємо. Конструювання сенсу протікає як інтерактивна діяльність, у процесі якої взаємодіють два джерела інформації – інформація з джерела та наявні у читача знання.

Удосконалення техніки читання, безумовно, супроводжується розумовою активністю, оскільки вимагає смислового розпізнавання зорових форм, з цього випливає, що вдосконалювати техніку читання необхідно на знайомому мовному матеріалі, але з елементами новизни.

Ніколаєва С.Ю виділяє таку класифікацію видів читання за С.К.Фоломкіною (див.рис. 1) (Ніколаєва, С.Ю. 2000 .)

**Класифікація видів читання за комунікативними цілями  
(за С.К.Фоломкіною)**

<b>Вид</b>	<b>Мета</b>	<b>Ступінь розуміння</b>	<b>Швидкість читання (слів за хв.)</b>
<b>Переглядове</b>	визначити тему	40 - 50%	400 - 500
<b>Ознайомлювальне</b>	розуміти основну інформацію	70%	180 - 190
<b>Вивчаюче</b>	розуміти повну інформацію	100%	50 - 60

- 179 -

Рис. 1.

Читання – це активна, конструктивна та інтерактивна розумова діяльність, у процесі вдосконалення якої можна зіткнутися з деякими труднощами.

Проблемами при вдосконаленні навичок читання є: невідомі слова, слова широкої семантики, невивчені граматичні явища, складність синтаксису. Щоб уникнути цих труднощів, необхідно вдосконалювати механізми прогнозування, мовної здогадки, навчитися аналізувати текст, знаходити в ньому мовні опори, та лише за крайньої необхідності звертатися до словника. Проблемою також може виступати і спосіб викладу повідомлення: велика кількість героїв, неточне введення, неправильне формулювання теми тощо (Зінченко, 2015).

Найбільша помилка, яку роблять дорослі під час читання іншомовних текстів – це спроба перекладати тексти лінійно, ліворуч праворуч. Лінійний переклад не сприяє розумінню загального змісту тексту. Тільки після прочитання чотирьох рядків повністю, ми починаємо вловлювати сенс, підбираючи вже відомі нам лексичні одиниці.

Досвідченим читачем можна назвати ту людину, яка, при проникненні в суть невідомої їй інформації, використовує накопичені раніше знання. Виділяють різні види читання, що класифікуються відповідно з різними цілями:

- за ступенем проникнення у зміст тексту та залежно від комунікативних потреб: ознайомче, пошукове або переглядове, вивчаюче;

- за спрямованістю уваги читання буває: синтетичне, аналітичне;

- за ступенем участі рідної мови у розумінні читаної: перекладне, безперекладне;

- за рівнем готовності студентів до читання: підготовлене, непідготовлене (Білогорка, Мороз, 2015).

Пошукове читання (*reading for specific information*) - читання з метою пошуку конкретної інформації у тексті. Використовуючи прийоми пошуково-переглядового читання ( читання «за діагоналями», «слалом», «за двома вертикалям», «пінг-понг», «острівцями»), читає вишукує в тексті лише цікаву для нього інформацію (Бігич, Бориско, Борецька, 2016).

На думку Зінченко В. М. ступінь розуміння тексту при пошуковому читанні може бути неповним, а швидкість читання досягає значних величин. Саме при пошуковому читанні проявляється необхідність у швидкісному (динамічному) читанні, коли середня швидкість читання збільшується у 2 рази (Зінченко, 2015).

Перегляд (*scanning*) - читання з метою отримати найзагальніше уявлення про зміст тексту, про тему і коло розглядуваних у ньому питань. На основі цієї інформації читач вирішує, чи потрібен йому цей текст. Це читання швидке, вибіркоче. Ми часто використовуємо цей вид читання в нашому повсякденному

житті при читанні книг, статей, журналів, газет (переглядаючи заголовки, підзаголовки, вступ, передмову і т.д.).

Цей вид читання передбачає досить високий рівень сформованості вміння читання, розвинену здатність до передбачання, високу швидкість читання, вміння оминати труднощі (Бігич, 2016) .

При ознайомлювальному читанні (reading for gist, skim reading чи skimming) мета – отримання основної інформації з тексту, отримання загального уявлення про коло питань, що торкаються, розуміння головної ідеї, деяких основних фактів. Установка на сприйняття лише основної інформації дозволяє читати швидко, не зважаючи на деталі повідомлення, і не заціклюватися на незнайомих словах. Ознайомче читання характеризується такими способами вчення, як сприйняття та пошук (Бігич, Бориско, Борецька, 2016).

Тексти, призначені для ознайомлювального читання, не повинні бути важкими для студентів у мовному відношенні – вони можуть вміщати незначну кількість нових лексичних одиниць та синтаксичних конструкцій. Користування словником під час такого читання не рекомендується. Увагу треба надавати лише знайомим словам.

Цей вид читання повинен давати студентам відчуття легкості сприйняття тексту. При ознайомлювальному читанні помічниками виявляються навички прогнозування та швидкого читання.

Мета вивчаючого читання (reading for detailed comprehension або reading for detail) – максимально точно і повно зрозуміти зміст тексту, вловити всі деталі та практично осмислити отриману інформацію. Під вивчаючим читанням ми розуміємо уважне вчитування та проникнення у сенс за допомогою аналізу тексту. Рекомендовано користування словником, відсутність незнайомих граматичних явищ. Усі тексти, призначені для читання, повинні бути побудовані повністю на знайомому матеріалі.

Синтетичним називається читання, при якому увага читача повністю або головним чином зосереджена зміст, причому цей зміст сприймається синтезовано і

швидко. Він будується з урахуванням міцного володіння лексичним та граматичним матеріалом, вмінні розпізнавати значення невідомих слів за контекстом та формальними ознаками, за семантикою словотвірних елементів та за функцією слів у реченні, а також на вмінні конструювати ціле окремо сприйнятим частинам (Боса, 2018).

Аналітичне читання – читання, при якому увага читача частково відключається на мовне оформлення тексту, звідси читання протікає набагато повільніше. При аналітичному читанні увага студента спрямована на детальне сприйняття тексту з аналізом мовної форми, яка дозволяє усвідомлювати структурні компоненти мови, встановлювати їх структурно-семантичні та функціональні відповідності (Бігич, Бориско, Гапонова, 2011).

Синтетичне читання вчить розуміння простих текстів, без застосування аналізу та перекладу. Аналітичне читання є засобом розуміння складніших текстів, які включають окремі труднощі, які можуть бути подолані лише за допомогою читання та перекладу.

Раніше вважалося, що навчання треба починати з аналітичного читання, бо воно є основою для синтетичного. Але такий підхід виявився неефективним, тому що у цьому випадку студенти не вчать читати без словника, довіряють своїм знанням, перекладають весь текст поспіль, навіть прості речення, не вміють користуватися мовним здогадом (Бігич, 2016).

Починати вчити синтетичного читання виявилось ефективніше, тому що студенти опановують вміння розуміти уривки з тексту, не вдаючись до допомоги словника. Незнайомий мовний матеріал може зустрітися і в процесі синтетичного читання, який не повинен перешкоджати розумінню.

Тексти для синтетичного читання будуються на знайомій для студентів лексиці, в них включають до 5-7% незнайомих слів, які можуть бути самостійно зрозумілими без звернення до словника – в опорі на розкриття значення зі словотворення, збігу семантичних структур, логічного контексту та мовної здогадки. Обсяг незнайомого матеріалу для аналітичного читання має становити

2% від знайомого (Бігич, Бориско, Борецька). У процесі читання з елементами аналізу студенти навчаються долати мовні труднощі і, таким чином, осягати зміст тексту.

Перекладне читання – вид читання за ступенем участі рідної мови при розумінні прочитаного. Перекладне читання розвиває вміння самостійно працювати над іншомовним текстом та використовувати словники та довідники. Проте рясне перекладне читання гальмує формування безпосереднього, інтуїтивного, цілісного розуміння змісту тексту (Бігич, Бориско, Гапонова, 2011).

Безперекладне читання – вид читання без участі рідної мови при розумінні прочитаного. Безперекладне читання характеризується значним переважанням інтуїтивного сприйняття іншомовного тексту та безпосереднім розумінням змісту. Оволодіння безперекладним читанням пов'язане з подоланням природного прагнення перекладати кожне незнайоме слово. Воно застосовується на всіх етапах навчання (Бігич, 2011).

Користуючись концепцією Руденко В. М. про триетапний характер оволодіння мовленнєвою навичкою, процес навчання навичкам без перекладного читання (мовленнєвим навичкам читання) можна гіпотетично уявити наступним чином:

Перший етап, ознайомлювально-підготовчий, має забезпечити попереднє усне відпрацювання мовного матеріалу. До найбільш важливих методичних прийомів роботи з мовним матеріалом можна віднести: навчання студентів розумінню незнайомої лексики за контекстом на основі мотивованості слова, а також за стройовими елементами.

Очевидно, що з кожної мови необхідно визначити групи слів та ймовірність їх розуміння, значущість для читання тих чи інших контекстів, їхня співвіднесеність з новою лексикою.

Другий етап, ситуативно-стереотипізуючий, стосовно формування навичок безперекладного читання може бути співвіднесено з навчальним читанням безперекладно-перекладного характеру, читанням із частково знятими (на 1-му



етапі) труднощами. Тут особливо значущі такі положення, як: необхідність у складанні та використанні текстів з урахуванням ймовірності розуміння слів та правильна методична організація роботи зі словником.

Третій етап, ситуативно-варіюючий, представлятиме по суті навчальне безперекладне читання, при якому увага студентів спрямована переважно на смисловий бік прочитаного. Текстовий матеріал на даному, заключному, етапі формування мовної навички читання має носити інформаційний характер і варіювати за змістом та проблемою сприйняття (Огієнко, Подосиннікова, 2020).

Що стосується підготовленого та непідготовленого видів читання, то ми можемо стверджувати, що готовність студентів до читання – це їхній спільний психічний стан, що виражається у можливості здійснювати дану діяльність. Сюди входить знання фонетичних труднощів мови, користування логічним та емпатичним наголосом, знання лексики, граматики та стилістики мови. По-друге, вона визначається відпрацьованістю механізму читання, точністю звукобуквених відповідностей та швидкістю читання. По-третє, готовність у сфері читання визначається загальною культурою студента, його віковими особливостями, знанням великого контексту, що забезпечує йому розуміння змісту уривка (Зінченко, 2015).

Готовність може бути загальною та спеціальною до прочитання саме цього тексту. Спеціальна готовність досягається роботою, попередньої читання тексту. За наявності цієї роботи ми й розрізняємо підготовлене, частково підготовлене та непідготовлене читання.

У традиційній методиці зазвичай виділяються 3 етапи роботи над будь-яким текстом: дотекстовий етап (етап антиципації) - pre-reading, текстовий етап - while-reading, його метою є контроль ступеня сформованості різних мовних навичок та мовних умінь та післятекстовий етап – post-reading. Післятекстовий етап буде в тому випадку, коли текст розглядається не так як засіб формування умінь читати, скільки для розвитку продуктивних умінь в усній чи письмовій мові іноземною мовою. На думку Пушкар Т. М., процес прискореного інформаційного

та комп'ютерного розвитку суспільства пред'являє додаткові вимоги до підготовки вчителів, задовольнити які традиційними педагогічними засобами вже не можна (Карпенко, 2015).

Як бачимо, традиційна методика навчання читання спрямована на те, щоб навчити студентів читати, писати і говорити, але вона не вчить користуватися цими вміннями. Результатом сучасного підходу до навчання читання є не тільки формування та розвиток цих видів мовної діяльності, а й їх застосування як засіб розвитку компетентності, в основі якої лежать комунікативні вміння. Особливу увагу приділяємо професійно-комунікативним умінням. Вони є ключовими у професійній діяльності майбутніх освітян.

## **1.2. Структура та зміст мовленнєвої компетентності в читанні як складової англomовної міжкультурної комунікативної компетентності у майбутніх учителів англійської мови**

Компетентність (від латів. *competens* – здатний). Сукупність знань, навичок, умінь, що формуються в процесі навчання тієї чи іншої дисципліни, а також здатність до виконання будь-якої діяльності на основі набутих знань, навичок, умінь (Бігич, 2016).

Стосовно вивчення іноземної мови компетентності характеризують певний рівень володіння мовою та включають три взаємопов'язані компетентності: мовну (або лінгвістичну), мовленнєву та комунікативну. З них, у нашому дослідженні, центральне положення займає комунікативна компетентність (Бігич, Бориско, Гапонова, 2011).

Комунікативна компетентність (КК) під час навчання іноземної мови – це сукупність знань про систему мови та її одиниці, їх побудову та функціонуванні в мові, про способи формулювання думок, вивчається і розуміння суджень інших, про національно-культурні особливості носіїв мови, що вивчається, про специфіку різних типів дискурсів; це здатність вивчати мову, її засобами здійснювати спілкування у різних видах мовної діяльності відповідно до розв'язуваних комунікативних завдань, розуміти, інтерпретувати та породжувати зв'язні висловлювання (Білогорка, Мороз, 2015).

Комунікативна компетентність включає:

- лінгвістичну (мовну);
- мовленнєву (соціолінгвістичну);
- дискурсивну;
- стратегічну (компенсаторну);
- соціальну (прагматичну);
- соціокультурну;
- предметну;
- професійну.

Для сучасної методики викладання іноземної мови провідною є професійно-комунікативна компетентність. Професійно-комунікативна компетентність (ПКК) – комплексний, професійно-особистісний мовний ресурс студентів, що забезпечує здійснення ними комунікації у конкретній мовній ситуації при дотриманні сучасних мовних/мовленнєвих норм, а також що дозволяє регулювати комунікативну поведінку в професійній сфері спілкування (Пушкар, 2016).

ПКК є результатом комунікативного навчання іноземної мови майбутніх педагогів, основ професійно-мовленнєвої поведінки. Під час цього навчання студенти опановують сукупність взаємопов'язаних теоретичних знань та практичних навичок та умінь.

Торкаючись формування професійно-комунікативної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови, можна виділити кілька етапів навчальної діяльності у процесі навчання у вищому навчальному закладі. До цих етапів відносяться: етап квазіпрофесійної діяльності у вузі, етап власне професійної діяльності після закінченні вузу (Пушкар, 2016).

З цього випливає висновок про те, що професійно-комунікативна компетентність педагога не може бути розвинена в якийсь певний період часу, вона повинна формуватися і розвиватися протягом усього життя педагога.

За підсумками аналізу теоретичних джерел на тему дослідження, з'являється підстава зробити висновок, що в основі будь-якої компетентності лежить вміння. Отже, високий рівень професійно-комунікативних умінь є провідним показником сформованості професійно-педагогічної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови

Відштовхуючись від класифікації груп професійно-педагогічних умінь, розробленої Пушкар Т. М., можна виділити наступні вміння: проектувально-організаційні, рефлексивні, мотиваційні, професійно-комунікативні (Пушкар, 2016).

До проектувально-організаційних умінь відносяться:

- вміння відбирати та систематизувати навчальний матеріал (відповідно до тематики, обсягом, складністю для конкретної групи учнів, віковими особливостями учнів, етапом навчання, календарно-тематичним плануванням тощо);

- вміння спроектувати фрагмент уроку англійської мови та цілий урок (визначити цілі та завдання, розробити етапи роботи для вирішення відповідних завдань та підзавдань), а також цикл уроків з вивчення однієї теми;

- вміння відібрати та систематизувати мовний матеріал, призначений для засвоєння (фонетичний, лексичний, граматичний, мовні структури, лінгвокраїнознавчі факти);

- вміння адаптувати існуючий навчальний матеріал у складі мовленнєвої компетентності відповідно до рівня підготовки учнів, їх потреб;

- вміння самостійно розробити комплекс завдань для запровадження, тренування, закріплення мовного/мовленнєвого матеріалу;

- вміння організувати діяльність учнів з добування та засвоєння знань, розвитку умінь та формування навичок володіння іноземною мовою.

До рефлексивних умінь відносяться:

- вміння здійснювати рефлексію до дії (запобіжна), у дії (синхронна), після дії (ретроспективна);

- вміння визначити рівень розвитку власних професійно-методичних умінь та поставити завдання подальшого професійного саморозвитку.

До мотиваційних умінь відносяться:

- вміння зацікавити учнів у творчості певного письменника, прочитанні його твору;

- вміння створити позитивний настрій до сприйняття нового тексту та роботи з ним;

- вміння створити позитивний настрій та впевненість у успішному подоланні труднощів під час читання нового твору;

- вміння сформувати постійну потребу у читанні літератури другою іноземною мовою;
- уміння підтримувати інтерес учнів до уроків читання за допомогою використання продуктивних та творчих завдань;
- уміння сформувати в учнів внутрішню потребу освоєння нового навчального матеріалу на матеріалі текстів для читання (розвиток умінь філологічного читання).

І, нарешті, до професійно-комунікативних умінь викладача відноситься вміння відбирати та правильно використовувати мовний матеріал, а також засоби невербального спілкування на уроці англійської мови відповідно до ситуації навчання.

Вищезазначені типи умінь становлять портрет педагога. Вони, безумовно, мають свої характеристики, але також тісно взаємопов'язані і в основі цього взаємозв'язку лежать професійно-комунікативні вміння, завдяки яким реалізуються інші - проектувально-організаційні, рефлексивні та мотиваційні.

На думку Зінченко В. М., слід виділяти етапи розвитку професійно-комунікативних умінь майбутніх учителів. Серед них: мотиваційно-діагностуючий, змістовно-операційний, оціночно-рефлексивний (Зінченко, 2015).

Мета першого етапу роботи – мотивувати студентів на активну позицію щодо розвитку професійно-методичних умінь; мета другого етапу полягає у проектуванні діяльності та її здійсненні; на заключному етапі відбувається відстеження та оцінка результатів діяльності.

Якщо подивитися уважно кожен етап, виділений Зінченко В. М., стає ясно, що відбувається перегрупування і розподіл умінь за стадіями їх застосування під час навчання.

Для того щоб повною мірою сформувати професійно-комунікативні вміння, перш за все, необхідно вміти оперувати елементами роботи з текстом, що здійснюється в різних формах та з різними цілями. Розглянемо формування

комунікативних умінь майбутніх вчителів під час навчання читання відповідно до мети читання.

Мета читання, аналітико-синтетичної діяльності – сприйняття, розуміння та активна переробка письмового тексту – може бути досягнуто за умови врахування виду читання з цільової установки (ознайомче, вивчаюче, пошукове) та сформованості загальних комунікативних умінь:

- визначати тему тексту, підтеми, що використовуються для її розгортання, основну думку тексту;
- оцінювати інформацію тексту щодо її важливості для розкриття теми (головне / другорядне);
- виявляти структурно-логічні частини тексту, осмислювати їх зміст та встановлювати відношення між ними.

Під час навчання ознайомлювального читання текст сприймається одноразово в режимі дефіциту часу з метою засвоєння основної інформації, при цьому формуються вміння:

- прогнозувати зміст тексту невеликого обсягу за заголовком, цілого твору – за змістом;
- розмежовувати основну та другорядну інформацію, складову змісту тексту;
- для розуміння тексту використовувати опорні слова та ключові фрази;
- на основі прочитаного тексту робити висновки-узагальнення;
- фіксувати цінну інформацію тексту, яка відрізняється новизною (Драч, 2018).

Навчання вивчаючому читанню здійснюється за дотримання інших умов: текст художнього, наукового чи публіцистичного стилю сприймається учням без обмеження часу з установкою на точне його відтворення, чому сприяє можливість повторного відтворення звернення до тексту. Читання, що вивчає, спирається на такі комунікативні компетентності:

- оцінювати важливість інформації для реалізації авторського задуму;

- прагнути зрозуміти зміст тексту у повному обсязі;
- виявляти відношення обумовленості між смисловими елементами тексту;
- складати план тексту, схеми та таблиці;
- розмежовувати фактуальну, концептуальну та підтекстову інформацію, засоби виразності мови (Зінченко, 2015).

Оснoву навчання пошукового читання складає установка на виявлення необхідної інформації у великому за обсягом тексті наукового стилю або науково-популярного підстилю, що здійснюється в режимі дефіциту часу з опорою на усвідомлення композиційно-логічної специфіки тексту. Кoмунікативні вміння, що формуються при пошуковому читанні:

- визначати структурно-логічний тип тексту, враховуючи зміст складових його частин;
- знаходити інформацію, що має безпосереднє відношення до певної проблеми, спираючись на зміст зачинів фрагментів;
- виявляти аргументативну базу тексту;
- прогнозувати зміст інших частин тексту;
- складати робочі матеріали за текстом із визначенням частин, які потребують докладнішого вивчення.

Для здійснення успішної професійної діяльності майбутні вчителі повинні вдосконалювати дані вміння, більшою мірою приділяючи увагу професійно-комунікативним, оскільки саме вони допомагають знаходити та підтримувати контакт з учнями, мотивувати їх на навчальну діяльність, а також розвивати їх комунікативні можливості, лімітуючи комунікативні бар'єри (Пристаї, 2020).

Кoмунікативна компетентність застосовується і формується у всіх предметах, насамперед з читання. Цей факт підтверджує вплив читання на розвиток комунікативної компетентності.

Професійно-комунікативні вміння у різних видах мовної діяльності є складовою комунікативної компетентності майбутніх освітян. Один з можливих способів їх розвитку - заняття з читання. Це надалі дозволить їм реалізовувати



установку учнів на комунікацію в максимально широкому контексті, стимулювати повідомлення учнів про подію або об'єкт (оповідання про поїздку, подію сімейного життя, спектакль тощо), аналізуючи їх структуру, використовувати мовні та образотворчі засоби. Крім того, майбутні педагоги зможуть навчати учнів методам розуміння повідомлення. Учні навчатимуться аналізувати, структурувати, реорганізовувати, трансформувати повідомлення, а також, зіставляти з іншими повідомленнями, виявляти необхідну для аналізу інформацію.

### **1.3. Психолого-дидактичні передумови формування мовленнєвої компетентності в читанні у майбутніх вчителів англійської мови у закладах вищої освіти**

Психолого-педагогічну проблему інтенсивно-комунікативного розвитку необхідних навичок та умінь автономності оволодіння спілкуванням іноземною мовою спеціальності студентами у закладах вищої освіти слід розглядати з врахуванням психосоціолінгвістичних основ, критеріїв та принципів теорії сприйняття та породження іноземної мови в залежності від ситуативно-комунікативного контексту їхньої майбутньої професійної діяльності.

Аналіз існуючих психо-соціолінгвістичних концепцій навчання дозволив виявити основні шляхи та умови формування автономної лінгвокомунікативної навчальної діяльності з іноземної мови спеціальності для дорослих, які навчаються з наступних підстав їх класифікації:

- певної мети розвитку умінь комунікативної компетентності за видами мовної діяльності;
- переважання виду мовної діяльності на навчальному занятті;
- домінування методу навчання;
- переважної стратегії навчання (іноземної мови спеціальності та комунікації іноземною мовою спеціальності);
- подання навчального матеріалу та засобів навчання (з/без підручника, з/без технічних засобів навчання);
- структурування навчального матеріалу з урахуванням лінгвістичних аспектів та/або логічних категорій;
- ступеня взаємодії психолого-педагогічних, лінгводидактичних, прагмасоціокультурних, професійно орієнтованих та інших складових організації навчального процесу, сприяють оволодінню студентами мовою спеціальності;
- ролі навчальної мотивації самостійної діяльності, ціннісних орієнтацій, психологічних станів та національних стереотипів учнів (Черниш, 2003).

Організація аудиторної та позааудиторної самостійної роботи з іноземної мови студентів у закладах вищої освіти у напрямку інтенсивного розвитку автономності оволодіння іншомовною професійною мовою сприяє формуванню та вдосконаленню комунікативної компетентності (сукупності компетенцій) як здатності розуміти та породжувати граматично правильні висловлювання, що відповідають контексту досліджуваної спеціальності (Пушкар, 2016).

Одним із шляхів активізації форм та методів навчання студентів іноземної мови є раціональне використання досвіду інтенсивних методик: сугестопедичної, релаксопедичної, сугестивно-програмованої і т.д.

Важливою видається не так проблема розробки особливих інтенсивних методів, скільки проблема інтенсифікації та активізації будь-якого навчання іноземної мови.

Застосування інтенсивно-активних методів свідчить про значне підвищення ефективності навчально-пізнавальних форм навчання. Інтерес до гуманістичної педагогіки з боку викладачів різних спеціальностей у немовних вишах змушує більше приділяти уваги цьому напрямку.

Вирішення проблеми інтенсифікації навчального процесу з іноземної мови в вузі, як видається, залежить від успішності експериментальної розробки інтенсивно-активних методів навчання іноземних мов з точки зору інтегративного підходу до навчально-виховного процесу на орієнтованій комунікативно-діяльнісній основі, зокрема:

- інваріантній технології;
- інтенсивно-комунікативного навчання (що базується на поєднанні інтенсивного та комунікативного методів);
- варіативних технологій інтенсивно-комунікативного навчання (з використанням поєднань екстенсивних та інтенсивних методів) (Пристай, 2020).

Через усне мовлення і його основу здійснюються взаємозв'язок і взаємоперехід основних видів навчальної мовної діяльності: аудіювання, говоріння, читання, письма.

Застосування навчально-ситуативних ігор, змагань, ігрових, пісенних та музичних трансформацій може збільшити коефіцієнт подразників та семантичний потенціал сприйняття на основі надлишкових естетичних моментів.

При цьому забезпечується об'ємний ефект впливу на акустико-речомоторну пам'ять студентів, розширюється діапазон передачі по сенсорним і субсенсорним каналам.

Запам'ятовування в ігровій формі особливо сприятливе для розвитку та зміцнення пам'яті студентів. Об'єм одноразового сприйняття значно розширюється.

Запорукою складання певних стереотипів для запам'ятовування є періодичність запровадження та розробки навчального матеріалу за наявності відповідного психологічного настрою очікування, встановлення, ситуативної готовності студентів до відомого виду мовленнєвої діяльності, при стані смислового та емоційного співпереживання.

У студентів виникає не лише потреба говоріння, а й слухання, особистість охоплює стан «горіння», спраги до знань, підвищується здатність до сприйняття, активізуються мнемічні процеси, забезпечується прийом інформації за наявності зворотного зв'язку підсистем студентів та викладача у системі навчання.

Навчання та номовної комунікації передбачає знання викладачем та свідоме управління тими факторами, які є визначальними для процесу навчання іноземних мов.

Виникає необхідність розробки комплексної системи впливу за допомогою педагогічного виховного впливу на усвідомлювані та неусвідомлювані компоненти психічної діяльності, регулювання психічних станів учнів, наприклад, таких, як тривожність, невпевненість, страх помилок і т.п., надання їй високо мотивуючої сили.

Застосування техніки аутогенного занурення навчальної групи в інтенсивно-комунікативний процес навчання як системи дидактизованого мистецтва впливає через сферу неусвідомлюваного на мотивацію кожного, хто

навчається в цілому, активізує тією чи іншою мірою продуктивну взаємодію усвідомлюваних та неусвідомлюваних компонентів психіки.

Експериментальне навчання студентів на основі інтенсивноактивних методів показало прискорену адаптацію студентів до інтенсивно-комунікативного ритуалу (послідовності) введення та розроблення навчальної інформації з іноземної мови спеціальності.

Організація освітньо-виховного процесу у вузі в рамках інтенсивно-комунікативної системи включенням релаксопедичних компонентів інтенсифікує формування мовної та комунікативної компетентностей, що створює сприятливі передумови переходу до навчання за фахом.

Водночас пошук шляхів оптимізації навчально-виховного процесу з іноземної мови для студентів передбачає дослідження засобів та способів виховного впливу на рівень розвитку особистості майбутнього спеціаліста та підвищення педагогічної майстерності викладача у системі вузівського навчання.

Серед засобів виховного впливу, що включаються до процесу виховання та навчання у вищій школі, важливе місце займає педагогічне навіювання.

Педагогічне навіювання як один із ефективних засобів навчання та виховання студентів здатне впливати на мотиви мовної поведінки та комунікативної навчальної діяльності, на використання потенційних резервів психіки студентів.

Вивчення взаємодії усвідомлюваних та неусвідомлюваних компонентів психіки студентів під час навчально-виховного процесу з іноземної мови відкриває можливості для цілеспрямованого психолого-педагогічного розвитку почуття мови (лінгвістичної компетентності), творчого мислення майбутніх спеціалістів у процесі засвоєння та переробки іншомовної інформації. Останнє неможливе без динамічного управління мотиваційною сферою студентів, формування у них позитивного ставлення, готовності до навчальної діяльності.

У ході навчальної діяльності іноземною мовою студенту навіюється відповідна дія або мовний вчинок, виконання якого є однією із складових системи педагогічного навіювання.

Використання прямого введення навчальної інформації іноземною мовою (спочатку з паралельним перекладом на рідну мову, потім з поступовим її скороченням до епізодичних вкраплень окремих слів та виразів українською) з усіма компонентами другого плану – немовними чинниками, тобто мімікою, жестами, комунікативною ситуацією, – супроводжується виникненням у студентів стану підвищеної здатності до сприйняття іншомовної інформації та формування установки на безперекладне розуміння іноземної мови як засоби міжособистісної комунікативної взаємодії на всіх етапах інтенсивно-комунікативного циклу навчання та як засоби стимуляції пізнавальної діяльності студентів загалом.

Ефективність впливу немовних факторів у поєднанні з іноземною мовою як засобів семантизації залежить від організації навчальної діяльності в умовах так званого інтенсивно-комунікативного «оточення».

Ритм, динаміка, колір надають сприятливий вплив на розвиток оптимальних психофізіологічних станів студента, сприяють відволіканню від сторонніх подразників, зосередженню на голосі викладача та пропонованій інформації.

Організація навчального процесу має наближатися до реальних умов спілкування іноземною мовою. Викладач є зразком мовної поведінки студентів.

Учні наслідують викладача, переважно на мимовільному рівні, у міміці, жестах, рухах, що супроводжують прислів'я, римування іноземною мовою.

За допомогою застосування специфічних (мовленнєвих) та неспецифічних (немовних) засобів введення навчальної інформації в ході освітньо-виховної діяльності викладач формує у студентів зростаючу потребу у продовженні навчання на рівні іншомовного спілкування не тільки під час заняття, але і після завершення вузівського курсу навчання іноземною мовою.

Актуалізація руху міжособистісної взаємодії, діяльнісний характер засвоєння знань, навичок та умінь з іноземної мови відкривають можливості для переходу студентів від навчальної інформації до її практичного застосування.

Засоби комунікативного взаємозв'язку:

а) двоплановість;

б) інтенсивно-комунікативна схема організації навчального процесу;

в) діалогізація монологічних форм іноземної мови, їх переведення в діалоги-лекції та бесіди-семінари дискусійного характеру, пов'язані єдиною сюжетною лінією;

г) рольова гра, вирішення проблемних питань та завдань, співвіднесених з професійною діяльністю, сприяють переходу навчальної діяльності до пізнавальної, становлення фахівця як особистості та розвитку його творчої індивідуальності (Білогорка, 2015).

Сам навчально-виховний процес з іноземної мови при діалогічній взаємодії стає оптимально розвиваючим професійні якості особистості студента в результаті трансформації навчально-пізнавальної діяльності у професійну інтеграцію навчальної, наукової та професійної спільної діяльності студентів через включення до професії як частини соціальної культури.

#### **1.4.Вимоги до рівня володіння мовленнєвою компетентністю в читанні майбутніми учителями англійської мови**

Під читанням ми розуміємо обов'язкове для всіх студентів ІМ, додаткове, постійне та рядне читання з метою отримання змістовної інформації. Разом з домашнім читанням ми розглядаємо і екстенсивне читання. Воно включено до програми навчання майбутніх вчителів іноземної мови як складова частина усного мовлення.

Відмінність домашнього та екстенсивного читання полягає в тому, що над першим студенти працюють не лише вдома, а й на заняттях, над другим робота здійснюється позааудиторно, самостійно з наявністю звітності.

Домашнє читання - форма організації позааудиторної навчальної роботи. Студент читає рекомендований текст (тексти) у позааудиторний час (вдома). Контроль техніки читання та розуміння здійснюється на занятті або у позааудиторний час (Бігич, Бориско, Борецька, 2016).

Екстенсивне читання має на увазі самостійний вибір студента літератури для читання. Це зріле, аналітичне читання, яке включає у себе як процес сприйняття інформації, так і процеси динамічного розуміння, занурення в дискурс тексту, його аналіз та створення, на основі прочитаного, власного тексту.

Читання оригінальної художньої літератури сприяє розвитку усного мовлення, збагачує словниковий запас, знайомить з культурою та літературою країни мови, що вивчається, розвиває аналітичне мислення. Тому дисципліна «читання» необхідна у навчальному план майбутніх вчителів іноземної мови (Бігич, Бориско, Борецька, 2016).

За характером розуміння читання є синтетичним. Від читача не потрібні великі розумово-вольові зусилля для розкриття мовної форми текстів. Основна увага студента направлена на отримання інформації, зашифрованої в тексті.

За способом читання – це читання подумки. Отже, головним призначенням читання є отримання інформації з текстів іноземною мовою. Разом з цим систематичне та планомірне читання є важливим джерелом та засобом збільшення



лексичного запасу та розвитку навичок усного мовлення студентів (Бігич, Бориско, Гапонова, 2011).

Читання покликане зіграти провідну роль у розвитку умінь та потреб іншомовного читання, покращення у майбутніх вчителів роботи психофізіологічних механізмів читання як діяльності, процесу, а також у вдосконаленні усно-мовленнєвих навичок студентів на основі прочитаного (Зінченко, 2015).

Читання дозволяє студентам педагогічного вузу долучитися до читання іноземною мовою як до реальної мовної діяльності.

Самостійне читання посилює, для студентів педвузів, іншомовної літератури стає невід'ємним, рівноцінним компонентом всього педагогічного процесу навчання іноземним мов. Рясне читання про себе дасть можливість пропустити через свідомість студентів значну кількість мовних комбінацій - граматичних структур та лексичних поєднань. В результаті, відбувається вдосконалення та закріплення мовних умінь та навичок, які були придбані раніше, але перебували в нестійкому стані свідомості студентів (Бігич, Бориско, Борецька, 2016).

У процесі навчання іноземної мови домашнє читання є одним із найважливіших джерел мовної та соціокультурної інформації. Використання книг для читання дозволяє не лише перетворити процес вивчення іноземної мови у захоплююче заняття, але й допомагає майбутнім вчителям познайомитися із сучасними реаліями країни мови, що вивчається. Читання безперечно цінне: по-перше, тому, що студенти стикаються з сучасною живою мовою, а не умовно-навчальною; по-друге, є можливість висловити свою думку та дати оцінку твору, героям та ситуаціям.

З боку мети у читанні нині позначилися дві тенденції:

- 1) читання з метою зрозуміти текст, тобто власне читання;
- 2) читання як підготовка до розмови з прочитаного.

Друга тенденція не є головною та постійною в характеристиці читання як виду мовної діяльності. Вона привнесена до процесу навчання читання через свою практичну спрямованість, яка на сучасному етапі стала невід'ємною частиною навчального процесу навчання іноземним мовами, зокрема, розвитку мовлення.

Читання має бути сконцентровано саме на самому процесі читання, не переважуючи його включенням інших видів мовної діяльності, наприклад, обговоренням іноземною мовою. Однак в даний час відмова від матеріалу читання, як джерела розвитку мовлення, навряд чи було б доцільним. Саме під час розмови за текстами, прочитаними вдома, студенти найлегше «звільняються від кайданів навчальних тем» та вільніше висловлюють свої судження та емоції [].

Отже, щоб читання було цікавим, а разом з тим і розвиваючим мовні навички, слід виконувати вправи не тільки після прочитання тексту, але й до нього, щоб у студентів розвивалися навички прогнозування, і навіть активізувалося мислення (Бігич, Бориско, Борецька, 2016).

Оскільки на сучасному етапі ми розуміємо під читанням не лише здатність читати та сприймати інформацію, але й уміти виявляти наміри автора, визначати основну ідею тексту та співвідносити її з власним досвідом, отже, читання – одне з найголовніших мовних умінь, яке студенти мають освоїти у процесі вивчення іноземної мови. Читання – не лише мета навчання як самостійний вид мовної діяльності, а й засіб формування навичок. Читаючи текст, студенти повторюють звуки, літери, слова та граматику іноземної мови, запам'ятовують написання слів, значення словосполучень, та, таким чином, удосконалюють свої знання мови, що вивчається. Тому, читання є і кінцевою метою, і засобом досягнення цієї мети.

Поряд з організацією читання, особливе значення має змістовна сторона навчальних матеріалів, призначених для читання. Саме зміст таїть у собі потенційну можливість пробудити у студентів позитивну мотивацію, викликати потребу в читанні іноземною мовою (Пристаї, 2020).

Немає необхідності в тому, щоб їх тематика відповідала лексико-розмовним темам, вивченим на цьому етапі. На початковому етапі навчання тексти для домашнього читання, та тексти, що обираються студентами для екстенсивного читання, найчастіше, містять більшою мірою той мовний матеріал, який попередньо засвоєний студентами та вживається ними в мовленні. Іншими словами, це адаптовані книги, написані простою мовою, які містять невеликий глосарій.

На наступних етапах, у міру розширення обсягу мовного матеріалу, зміст цих текстів охоплює все нові і більше різноманітні ситуації, які завжди пов'язані з тематикою мовлення. Вони можуть містити також і незнайомий словниковий матеріал про значення якого можна здогадатися або на основі словотвірного аналізу, або в результаті точного контекстуального значення слова, або подібність зі словом у рідній мові (Боса, 2018).

Слід наголосити, що за будь-якого підходу до організації читання, воно має бути не тільки постійним і ясным, а й безперекладним, що містить цікаву інформацію та надає виховний вплив.

Придатність текстів чи їх частин для мовної практики може визначатися яскравою фабулою тексту або уривком, емоційністю викладу, актуальністю матеріалу, тематичною близькістю предмета до життєвого досвіду та інтересів студентів, наявністю суперечливих точок зору, що породжують дискусії. Крім того, відбирати текст необхідно з позицій того, які моральні проблеми порушуються в них, як вони наважуються, чи близькі вони студентам (Білогорка, 2015).

Цим критеріям відбору відповідають іншомовні мистецькі тексти. Вибір художнього тексту як основний предмет домашнього читання не випадковий. Науково-популярна та інша нехудожня література не може бути ефективною як матеріал для читання. Щоб нормально сприймати таку літературу, потрібно наявність, насамперед, інтересу до теми викладу чи наявності фонових знань на

тему. Щодо художнього стилю викладу, він не вимагає особливої підготовки читача.

Доцільність використання художнього матеріалу підтверджується ще й тим, що методично доцільніше читати твори у продовженнях, а не окремі тексти. Під час читання серії уривків одного твору нерозуміння окремих моментів текстового фрагменту може компенсуватися на занятті під час обговорення прочитаного, що полегшує в свою чергу прочитання наступного уривка.

Наступним аргументом на користь художніх творів як основного матеріалу для домашнього читання є своєрідність їх композиційної побудови, яка має, з одного боку, силу емоційного впливу на читача, з іншого — сприяє кращому розумінню прочитаного.

Однією з основних рис художнього твору вважається фабульність (подія). Читач чекає на вирішення конфлікту. Хвилювання, пов'язане з інтригою, змушує його зосередити увагу на мотивування вчинків героїв. Усі компоненти сюжету художнього твору сприяють правильній спрямованості розуміння подальшого викладу, а отже, стимулюють і мовний здогад (Драч, 2016).

Художні та нехудожні тексти, як відомо, розрізняються між собою та внутрішньомовними ознаками, а саме, особливостями відбору та вживання мовних засобів. Нехудожні тексти репрезентують систему мови обмежено. У таких текстах переважає абстрактна і термінована лексика, слова, що тяжіють до однозначності (Добіжа, 2016).

Очевидно, що, наприклад, науково-популярна література, як матеріал для занять з читання, у плані збільшення словникового запасу не буде настільки ефективним у порівнянні з читанням художніх текстів, що відрізняються великою лексичною та граматичною своєрідністю. До того ж у чисто рецептивному плані читання художніх творів у продовженнях забезпечує достатньо часту повторюваність лексичних одиниць у нових контекстах та комбінаціях та знайомих граматичних конструкціях з новим лексичним наповненням.

Повторюваність лексики у художніх текстах створює умови для її активного запам'ятовування та вживання у після текстових вправах (Драч, 2018).

Лексика художніх текстів, на відміну від нехудожніх, тісно стикається із загальноповживаним словником розмовної мови. Тому можливість досягнення нерозривного зв'язку навчання читання та мовлення з урахуванням художніх текстів у межах поглибленої програми з читання очевидна (Огієнко, Подосиннікова, 2020).

Використання художніх текстів невіддільне від країнознавчого аспекту викладання іноземних мов. Поряд з вирішенням основних мовних та лінгвістичних завдань читання, побудоване на творах художньої літератури, може сприяти здійсненню важливої освітньої мети - запровадження студентів у світ культури мови країни, що вивчається (Зінченко, 2015).

Провідним принципом відбору художніх творів за такого підходу є їх загальновідомість серед носіїв мови. Це мають бути такі твори, які належать до масових фонових знань представників цієї культурно-мовної спільності (Драч, 2018).

Особливе місце серед реалій, які мають загальнокультурну значимість (стосовно художнього твору), займають імена літературних персонажів. Кожен образ несе у собі певну кількість інформації, зокрема й національно-культурної, тобто країнознавчої (Драч, 2018).

При цьому необхідно пам'ятати про принцип мовної доступності, який досягається широким використанням розробленої методики адаптації текстів у навчальних цілях.

Таким чином, розгляд вищезгаданих характеристик художніх, текстів дає підстави стверджувати, що в курсі поглибленого навчання іноземних мов у процесі навчання майбутніх вчителів читання доцільно проводити на творах художньої літератури країни, що вивчається.

## **Висновки до I розділу**

Теоретична частина дослідження була присвячена особливості проблеми формування мовленнєвої компетентності в читанні у майбутніх вчителів англійської мови у закладах вищої освіти. У розділі ми описали читання як вид мовної діяльності, вивчили деякі з існуючих визначень читання. Розібрали механізми читання, визначили поняття домашнього читання, а також дали їх коротку характеристику та виявили їх значущість та придатність для процесу навчання майбутніх вчителів ІМ.

Детально описали такі види читання: пошуково-переглядове, ознайомлювальне вивчаюче, синтетичне та аналітичне, перекладне та безперекладне, підготовлене та непідготовлене. З'ясували, що студенти педвузу повинні вміти користуватися всіма видами читання та в майбутньому навчити оперувати ними своїх учнів. Поглибили знання про традиційний підхід до навчання читання щодо дотекстового, текстового та післятекстового етапів роботи над текстом. Всі вони є невід'ємною частиною при вдосконаленні навичок читання, але є необхідність їх модернізувати залученням ІКТ як засіб розвитку професійно-комунікативних умінь.

У цьому розділі також були вивчені професійно-комунікативні вміння читання студентів педвузів, які, на нашу думку розвиваються не повною мірою при навчанні відповідно до традиційних способів навчання. Було дано визначення таким поняттям як комунікативна компетентність, професійно-комунікативна компетентність. Вивчивши класифікацію професійно-педагогічних умінь, були виділені проєктувально-організаційні, рефлексивні, мотиваційні, професійно-комунікативні групи умінь. Дійшли висновку про те, що професійно-комунікативні групи умінь складають базу для успішної педагогічної діяльності.

Як метод удосконалення професійно-комунікативних умінь ми виділили домашнє читання та екстенсивне, визначивши їх цінність у процесі. На нашу думку, домашнє та екстенсивне види читання є обов'язковою частиною навчального процесу майбутніх вчителів, оскільки сприяють залученню до

культури країни мови, що вивчається, стикаючись з живою сучасною мовою, а не умовно-навчальною. У розділі 1 ми також описали критерії відбору текстів для читання, з яких стало ясно, що для домашнього читання рекомендована художня література, тому що вона не обмежена в лексичному плані, іншою особливістю є її своєрідність у композиційну побудову. Домашнє та екстенсивне читання дають відмінну можливість висловити свою думку з приводу прочитаного та дати оцінку твору, героям та ситуаціям.

## РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. Етапи формування мовленнєвої компетентності в читанні у майбутніх вчителів англійської мови та система вправ для формування мовленнєвої компетентності в читанні у майбутніх учителів англійської мови

Розвиток мовленнєвої компетентності в читанні майбутніх вчителів англійської мови є важливим в процесі їх навчання та підготовки, адже саме розвиток даної компетентності слугує засобом підвищення рівня володіння АМ.

Особистісно-орієнтований, діяльнісний та комунікативно-когнітивний підхід є основними підходами до навчання іноземних мов. Читання ж, є важливим видом мовленнєвої діяльності і найбільш розповсюдженим способом іншомовної комунікації та має багато спільного і з аудіюванням та письмом. Розглянемо основні етапи та підходи для розвитку та формування мовленнєвої компетентності в читанні.

Впровадження в навчальний процес сучасних комп'ютерних технологій і телекомунікаційних засобів навчання дає можливість істотно підвищити його ефективність і зробити читання досить цікавою формою навчання. «Людина освічена – та, яка знає, де знайти те, чого воно не знає», так казав німецький соціолог Георг Зіммель. Ця фраза залишається актуальною і сьогодні (Драч, 2018). Адже, мало знайти інформацію, потрібно ще вміти прочитати її і зрозуміти. Розрізняють два основних *рівні розуміння тексту*:

до першого рівню відноситься: рівень значення і рівень смислу. Він пов'язаний із встановленням значень сприйнятих мовних одиниць та їх безпосередніх зв'язків. До другого - розуміння змісту тексту як цілісної мовної одиниці. Згідно цього ці навички та вміння забезпечують розуміння тексту та умовно поділяють їх на дві групи, при цьому процес сприймання та осмислення відбуваються одночасно.



*Перша група* - це навички, які пов'язані з технічним аспектом читання, які забезпечують безпосередній акт сприйняття графічних знаків та співвіднесення їх з відповідними значеннями; *друга група* - це вміння, які забезпечують смисловий аспект читання, а саме встановлення смислових зв'язків між мовними одиницями тексту, досягнення розуміння змісту, замислу автора, тобто розуміння тексту як завершеного мовленнєвого твору. Щоб досягти такого рівня розуміння іншомовних текстів, навички техніки читання мають бути гранично автоматизованими, завдяки чому увага читця повністю зосереджується на смисловій переробці тексту (Холод, 2018).

Так як читання є і комунікативно діяльністю, то його мотивом є спілкування, а метою слугує отримання необхідної інформації, причому робота з текстом може переслідувати різні цілі: іноді потрібно лише визначити, про що цей текст, в інших випадках важливо зрозуміти основну чи нову інформацію, замисел автора, підтекст. Той, хто читає, як правило, завжди прагне отримати інформацію найбільш економним способом, тому його читання відбувається в різному темпі і характеризується гнучкістю як ознакою зрілого читання.

При розвитку та формуванні вмінь та навичок читання велике значення має:

*характер текстів*, а саме: зміст, інформативність, цікава фабула і т. д. Також, важлива якість тексту, адже від якості текстового матеріалу залежить мотивація читацької діяльності студентів. Зміст же текстів визначає можливості розв'язання тих освітніх і виховних завдань, які ставляться перед іноземною мовою як навчальним предметом. З іншого боку, структурно-смислові та мовні особливості текстів визначають характер самого процесу читання (Черниш, 2013).

Варто додати, що також, можуть виникнути певні мовні труднощі, що супроводжуються вміннями швидко схоплювати тему тексту, співвідносити тему тексту з широким контекстом. Велику роль, наприклад, при читанні мовчки відіграє зорова пам'ять та увага, що сприяють розумінню і запам'ятовуванню прочитаного.

До труднощів, що виникають під час розвитку навичок читання, які поділяються на суб'єктивні та об'єктивні (див. рис. 2, 3), а саме (Ніколаєва, С.Ю. (2000).):



Рис. 2



Активация Windows  
Чтобы активировать Windows

Рис. 3.

Отож, основними завданнями, які стоять перед студентами в процесі вивчення літератури іноземною мовою є перш за все, отримання інформації, яка поповнює та поглиблює навчальний матеріал, який опановується студентами в процесі вивчення іноземної мови. По-друге це формування необхідних мовленнєвих вмінь та навичок читання для подальшого самостійного читання іноземної літератури.

Ніколаєва С.Ю визначивши три основні підсистеми відносить до системи вправ для розвитку навичок читання наступне:

- підсистема вправ для формування навичок техніки читання (вправи на впізнання та розрізнення графем та на встановлення та реалізацію графемно-фонемних відповідностей);
- підсистема вправ для формування мовленнєвих навичок читання (група вправ для формування лексичних навичок читання та для формування граматичних навичок читання);

- підсистема вправ для розвитку вмінь читання (група вправ, що готують до читання текстів та вправи з навчання читання текстів) (Ніколаєва, С.Ю. (2000)).

Наведемо приклад вправ для навчання читання як виду мовленнєвої діяльності за методикою Ніколаєвої С.Ю – це вправи на розуміння основного змісту, повним розумінням тексту та пошуком певної інформації.

Дослідивши певні методичні матеріали та розробивши власні та основі зазначених вище завдань пропоную різноманітні види діяльності, що розвинуть мовленнєву компетентність в читанні в майбутніх викладачів англійської мови. А саме:

1. Передтекстові вправи на опанування нового вокабуляра:

#### Exercise 1

*Check out the new vocabulary on «Feelings and Sensations».*

Strong sense of honour: Honor denotes a fine sense of, and a strict conformity to, what is considered morally right or due: a high sense of honor; on one's honor.

Generous nature: A generous person gives more of something, especially money, than is usual or expected.

Offence: annoyance or resentment brought about by a perceived insult to or disregard for oneself.

Disgusted: feeling or expressing revulsion or strong disapproval.

Inconsiderate: thoughtlessly causing hurt or inconvenience to others.

Selfish: concerned excessively or exclusively with oneself : seeking or concentrating on one's own advantage, pleasure, or well-being without regard for others

Deeply hurt: upset and offended by something that someone has said or done a hurt look/expression

2. Вправи до і після читання, а саме питання на розуміння тематики тексту та питання після прочитання на розуміння змісту тексту:

*Ex 2 прогнозування змісту тексту*

How do you understand the concepts of sense and sensibility? What do you think the text is about?

3. Вправи на виділення головної думки тексту, що передбачає читання тексту про себе, та виділення основної думки прочитаного вголос:

Ex 3

What is the main idea of the text? What is the content? What did the author want to convey to the reader?

4. Знаходження відповідностей на поставлені запитання:

Ex 4

*Choose a description of the character*

1. Elinor was a good-humoured, agreeable girl.
2. Marianne's possessed a great of understanding and coolness of judgment
3. Margaret was generous, likeable, interesting and everything but careful
5. Зобразити прочитане схематично або ж у вигляді малюнку:

Ex 5

*To portray a psychological portrait and describe the character of the main characters in the text.*

6. Знаходження асоціацій та синонімів до ключових слів:

Ex 6

*Find synonyms for key words from the text. What associations do you have with these words?*

A good-humored	attractive
Likeable	intelligence, insight
Sensible	responsible, pragmatic
Agreeable	open-handed, unselfish
Generous	pleasant, enjoyable

Після прочитання та розбору тексту запропонувати студентам написати питання по тексту та задати їх колегам (ex. Make questions for your colleagues based on the text you read.)

Для подолання граматичних труднощів під час роботи з текстами необхідно сформувати у студентів відповідні навички та довести їх до автоматизму. Для досягнення цієї мети доцільно виробляти вміння пізнавати та виділяти в тексті характерні для нього мовні моделі. У процесі навчання читанню важливо, щоб студенти за сукупністю окремих слів бачили у реченні певний взаємозв'язок цих слів, який складає не менш визначену структуру – мовну модель. Ще один вид роботи, абсолютно необхідний для формування навичок самостійного читання, – це робота із словником. На жаль, цьому виду роботи в сучасній методичній літературі не приділяється достатньої уваги. Крім того, доцільно ознайомити студентів з такими випадками, коли слова, співпадаючі за формою, можуть мати абсолютно різні значення у двох мовах, наприклад *conductor* англійською мовою і кондуктор українською мовою. Це так звані “помилкові друзі” перекладача. Першою необхідною умовою швидкого пошуку потрібних слів є добре знання алфавіту, яке виробляється при виконанні спеціальних вправ. Другою умовою є вміння визначити основну форму слова. І, нарешті, третьою, але не менш важливою умовою швидкого й умілого користування словником є вибір саме того значення слова, яке потрібне в данному випадку. Основним помічником у цьому є контекст. Для формування означених вище навичок роботи із словником необхідно підбирати або складати відповідні вправи та регулярно пропонувати їх студентам для тренування в процесі проведення аудиторних занять. З роботою із словником тісно поєднана робота над словотворчими елементами мови. Знайомство з найбільш поширеними суфіксами, префіксами, а іноді і коренями слів, що прийшли в англійську мову з інших мов, повинно скласти основу лексикологічної роботи на початковому етапі вивчення іноземної мови у вузі. Вправи на словотвір можуть бути передтекстовими, але базуватися на матеріалі тексту, та післятекстовими, коли вже знайомий текст використовується для

розвитку та закріплення навичок читання та перенесення їх на роботу з наступними текстами. Передтекстові вправи часто базуються на роботі зі словниками, оскільки студенти працюють з окремими совами або реченнями, а не з текстом, в якому завжди велику роль відіграє контекст (Скляренко, 1999).

Таким чином, ми розглянули основні етапи формування мовленнєвої компетентності в читанні у майбутніх вчителів англійської мови та основні види роботи, що спрямовані на їх розвиток та вдосконаленні.

Отже, читання є одним з найважливіших засобів для розвитку мовленнєвої компетентності майбутніх викладачів. Також, читання не менш важливим в реальному житті, адже воно виступає як окремий, самостійний вид комунікативної діяльності, мотивом якої є задоволення потреби в інформації, що міститься в тексті. Читання є і метою, і засобом навчання іноземної мови. Читання як фактор інтелектуального розвитку і запорука набуття сталих навичок у мовній поведінці майбутніх викладачів та посідає належне місце в системі сучасних вимог вищої освіти до рівня іншомовних знань та вмінь студентів, випускників вищих навчальних закладів.

## **2.2. Пробне навчання і оцінка ефективності формування компетентності в читанні у майбутніх учителів англійської мови на основі запропонованої системи вправ**

Майбутні викладачі АМ повинні бути підготовлені до розвитку своєї МКЧ за допомогою різноманітних методів навчання та діяльності, адже в майбутньому вона мають розвивати цю компетентність в своїх студентів використовуючи власні методичні розробки та рекомендації.

Також, серйозно варто поставитися до відбору текстів. Аналізуючи вже існуючих у методиці принципів відбору дав можливість виокремити основні критерії відбору текстів:

- 1) Автентичності (оригінальні, подані з першоджерел);
- 2) Достовірності;
- 3) Представленості різноманітних типів і жанрів;
- 4) Тематичності;
- 5) Новизни і актуальності інформації;
- 6) Співвіднесеності типів текстів із видами читання;
- 7) Відповідністю рівню сформованості вмінь у читанні, віковим інтересам та потребам студентів;
- 8) Обсягу (Холод, 2018).

Варто, враховувати і психофізіологічні механізми читання, а саме: зорове сприйняття, внутрішнє промовляння, сегментування тексту, оперативну пам'ять, антипатію, довготривалу пам'ять та осмислення.

Аналізуючи різноманітні методи для розвитку мовленнєвої компетентності в читанні було виявлено її сутність нами було розроблено власні вправи та методи для подолання та розвитку МКЧ в майбутні вчителів англійської мови. Які були використані на пробному навчанні в студентів 3го курсу групи Соф 02-21, що дало змогу перевірити ефективність власної методики та системи вправ та володіння мовленнєвої компетентності в читання в студентів. Також, на пробному навчанні було використано засоби згідно умов до його організації. Увага була приділена



темі «Emotions and Sensibility. Де студенти не тільки практикували виражати власні почуття та емоції АМ, а й на основі прочитаного твору описувати почуття та відчуття персонажів.

Зокрема, пробне навчання розроблялася в рамках типології Скляренко, яка передбачає три основні базові етапи формування компетентності в процесі читання студентів. А саме :

- Передтекстовий етап або етап формування наявних фонових знань.
- Текстовий етап або етап розвитку і вдосконалення розуміння явищ у процесі читання.
- Післятекстовий етап чи етап самостійного інтерпретування явищ на основі аналізу інформації, які несуть англомовні тексти та контролю їх розуміння (Скляренко, 1999).

Передтекстова робота це так звана розминка, метою якої є налаштування студентів на вивчення та обговорення певної теми, підсумувати базові знання з цієї теми, які вони або вже здобули, або з власного досвіду, якими вони можуть поділитися один з одним. Вона може здійснюватися у вигляді обговорення або мозкового штурму (brainstorming), коли студенти, наприклад, наводять асоціації зі слів згідно нового словника та згадають лексичні одиниці пов'язані з ними. Доцільним на цьому етапі також, питання на розуміння тематики тексту та пояснення розуміння назви твору. Це допоможе зняти мовні труднощі розуміння тексту.

Після опрацювання цих труднощів наступним кроком формування власне мовленнєвої компетентності в читанні, а саме його читання та розуміння.

Післятекстовий ж етап, являє собою виконання вправ, що спрямовані на контроль розуміння прочитаного, перевірку виконання комунікативних завдань та ступінь сприйняття прочитаної інформації. Це також, може включати дискусію, сутність якої полягає в навчанні студентів творчо застосовувати прочитану інформацію.

Зміст зазначених етапів залежить також, від цілей викладача, мети читання та виду читання. Контроль такого читання може здійснюватися за допомогою завдань, які я власне розробила (Скляренко, 1999).

Згідно цих етапів було запропоновані комплекс вправ та використано їх на пробному навчанні:

На першому етапі Pre-reading було розроблено вправу на опанування нового вакабуляра та питання на розуміння назви тексту та його тематики:

#### Exercise 1

*Check out the new vocabulary on «Feelings and Sensations».*

Strong sense of honour: honor denotes a fine sense of, and a strict conformity to, what is considered morally right or due: a high sense of honor; on one's honor.

Generous nature: A generous person gives more of something, especially money, than is usual or expected.

An offence: annoyance or resentment brought about by a perceived insult to or disregard for oneself.

Disgusted: feeling or expressing revulsion or strong disapproval.

Inconsiderate: thoughtlessly causing hurt or inconvenience to others.

Selfish: concerned excessively or exclusively with oneself : seeking or concentrating on one's own advantage, pleasure, or well-being without regard for others

Deeply hurt: upset and offended by something that someone has said or done a hurt look/expression.

A behaviour: the way in which one acts or conducts oneself, especially towards others.

Impolite: behaving in a way that is not socially correct and shows a lack of understanding of and care for other people's feelings

To be inappropriate: not fitting or appropriate, unsuitable or untimely.

Sake: the purpose for doing something.

Enthusiastic: you have a strong passion, energy, and excitement for the things you do and the experiences you have, whether it's in your personal or professional life.

Striking: attracting attention by reason of being unusual, extreme or prominent.

Good – humored: naturally cheerful and friendly, genial.

Excellent heart (good-hearted): kind, caring and generous person.

Being overwhelmed: it affects you very strongly and you don't know how to deal with it.

Encourage (someone): to inspire with courage, spirit or hope.

Treat: behave towards or deal with in a certain way.

Politely: showing good manners toward others, as behavior, speech, etc.  
(<https://dictionary.cambridge.org>).

Текстовий ж етап передбачав власне читання тексту (розвиток навичок читання), та вправи на розуміння ключових слів та їх синонімів, виділення головної думки та змісту тексту:

No sooner was the funeral over, than Mrs. John Dashwood, without sending any notice to her mother-in-law, arrived with her child and her servants. No one could dispute her right to come. After all, the house was her husband's from the moment of his father's decease. This thoughtless behaviour would have been highly displeasing to any woman with ordinary feelings in Mrs Dashwood's situation. But in Mrs Dashwood's mind, with her strong sense of honour and her generous nature, the offence made her feel absolutely disgusted. Mrs. John Dashwood had never been a favourite with any of her husband's family: but never before had she had the opportunity of showing them how inconsiderate and selfish she could act when the situation required it.

Mrs Dashwood was so deeply hurt by this impolite behaviour, and she hated her daughter-in-law so much for it, that, on her arrival, she wanted to leave the house forever. However, her eldest girl made her think about how inappropriate that would seem. Also, her love for her three children helped her change her mind and for their sakes she avoided a disagreement with their brother.

Elinor, the eldest daughter, possessed a great of understanding and coolness of judgment. The two women encouraged each other to continually express how they felt. She was often able to influence Mrs Dashwood, whose enthusiastic nature sometimes led to hasty decisions. Mr John Dashwood did not have the strong feelings of the rest of the family. It was a knowledge which her mother had yet to learn; and which one of her sisters was determined never to be taught.

Marianne's abilities were, in many respects, the same as Elinor's. She was sensible and clever but her sorrows and her joys had no limits. She was generous, likeable, interesting and everything but careful. The similarity between her and her mother was striking.

Elinor was concerned about her sister's strong emotions. But Mrs. Dashwood valued and cherished Marianne's sensibility, so like her own. Elinor had an excellent heart; her nature was affectionate and her feelings were strong; but she knew how to control them. The pain of grief which overpowered them at first was willingly renewed and created again and again. They let themselves be overwhelmed by their sorrow and were determined never to be comforted in the future. These qualities enabled her to give advice to her mother even though she was only nineteen. She could talk with her brother, welcome her sister-in-law on her arrival and treat her politely. She also tried to convince her mother to do the same and encourage her to show similar self-control.

Margaret, the other sister, was a good-humoured, agreeable girl. But she had already shown that she was as romantic as Marianne, without having her sense. So, at thirteen, she was not likely to equal her sisters later in life (<https://etc.usf.edu/lit2go/167/sense-and-sensibility/2945/chapter-i/>).

На післятекстовому етапі (Post – reading) студенти виконали низку вправ на визначення основних персонажів твору, опису особистості та психологічного портрету героїв, знаходження відповідностей та відповіді на питання згідно прочитаного:

*Ех 2 прогнозування змісту тексту*

How do you understand the concepts of sense and sensibility? What do you think the text is about?

Ex 3

What is the main idea of the text? What is the content? What did the author want to convey to the reader?

Ex 4

*Choose a description of the character*

- 1) Elinor \_\_\_\_\_ was a good-humoured, agreeable girl.
- 2) Marianne's \_\_\_\_\_ possessed a great of understanding and coolness of judgment
- 3) Margaret \_\_\_\_\_ was generous, likeable, interesting and everything but careful

Ex 5

*To portray a psychological portrait and describe the character of the main characters in the text.*

Ex 6

*Find synonyms for key words from the text. What associations do you have with these words?*

A good-humored      attractive

Likeable              intelligence, insight

Sensible              responsible, pragmatic

Agreeable            open-handed, unselfish

Generous             pleasant, enjoyable.

Також, студенти, як майбутні викладачі іноземної мови спробували себе в ролі викладача, а саме створили власні питання по прочитаному твору та поставили їх своїм колегам:

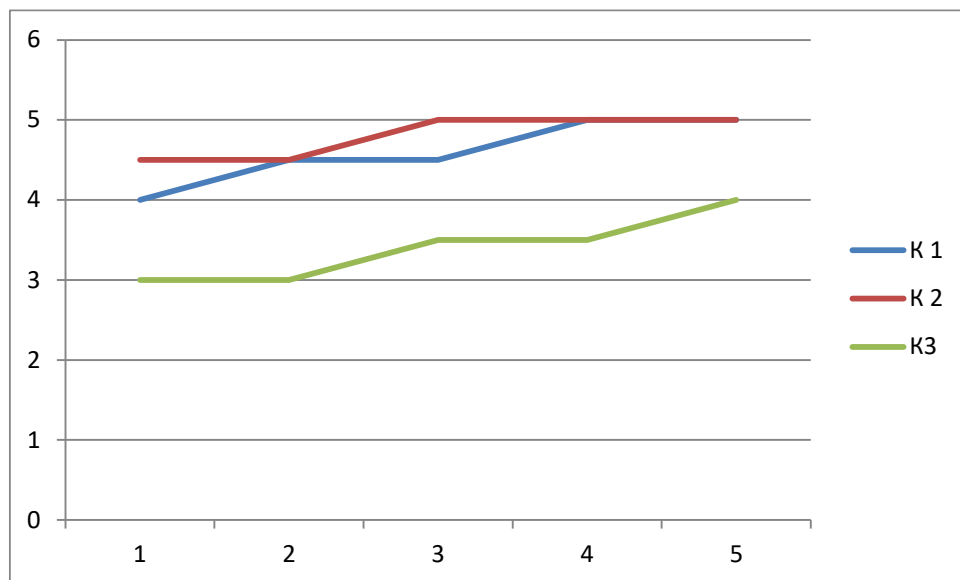
Ex 7 Make questions for your colleagues based on the text you read.

В ході пробного навчання було висунуто критерії оцінювання знань та вмінь в читанні АМ, які базуються на перевірці засвоєння мовленнєвих умінь в читанні згідно поставленої мети та поставлених завдань. До цих критеріїв входить:

1. Уміння висловити свою точку зору, повне розуміння текстів, вміння їх аналізувати, виділяти основну думку висловлюватися згідно прочитаного та робити висновки.
2. Вміння використовувати та вживати новий лексико-граматичних матеріал.
3. Відсутність фонетичних помилок та помилок в читанні.

На основі вищезазначених критеріїв було проведено оцінку знань та вмінь в читанні англійської мови в студентів 3го курсу групи Соф 02-21:

Продемонстровано розвиток читацьких компетентностей в студентів 3го курсу групи Соф 02-21, де проходила педагогічна практика. Помітно стрімкий розвиток студентів в даній компетентності, з першого заняття. На початку наших занять студенти мали певні проблеми в читацькій компетентності. Використовуючи власні розроблені методики для розвитку мовленнєвої компетентності в читанні в ході занять було помічено, що студенти стали краще володіти своїми мовленнєвими навичками, а саме мовленнєвими навичками в читанні. Що власне демонструє ефективність моїх методів та вправ.



Читацька компетентність майбутніх учителів іноземних мов також включає в собі п'ять компонентів: мотиваційний, інформаційний, когнітивний, інтерактивний, рефлексивний та десять показників. Для діагностування цих показників були відібрані і розроблені власні методики.

Зауважимо, що оцінна шкала переведена в рівні: низький (0-2), середній (2-4), високий (5). Невід'ємною частиною цього дослідження є отримання з оцінок кожного компонента загальної оцінки.

Дещо детальніше про вміст компонентів показників та які методики вони включали:

Мотиваційний компонент включає в собі постановку читацької мети і мотивації до читання (адаптована методика діагностики мотивації учіння студентів педагогічних спеціальностей) (Скляренко, 1999).

Інформаційний – засвоєння інформації прочитаного тексту (авторські вправи на перевірку розуміння прочитаного).

Когнітивний – пізнавальна активність (самооцінка здатності до самоосвіти й саморозвитку особистості) (Скляренко, 1999)..

Інтерактивний – читацька обізнаність (було проведено анкетування серед студентів 3го курсу групи Соф 02-21).

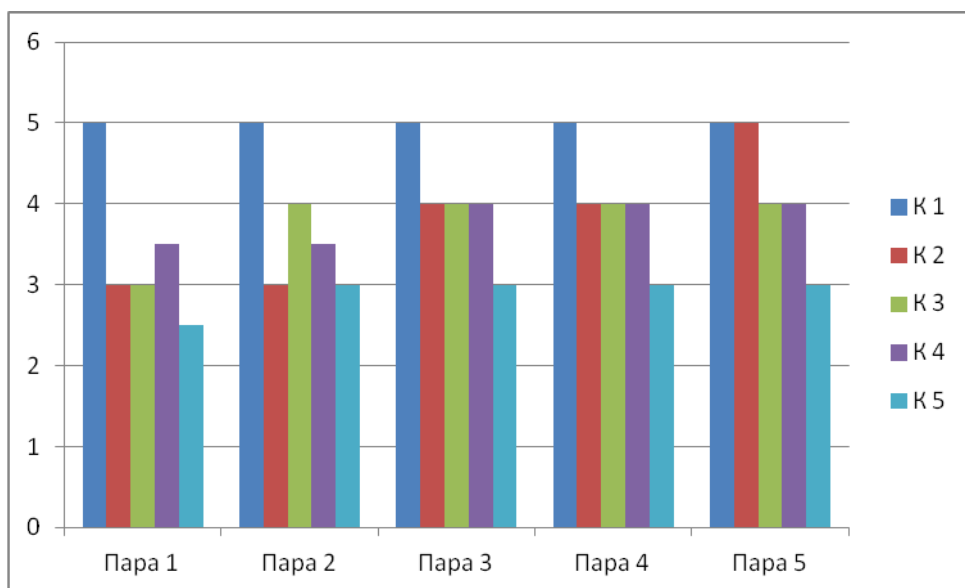
Рефлексивний компонент містить самоаналіз читацького досвіду (рефлексія читацького досвіду (Холод, 2018 )) та рефлексію на саморозвиток (діагностика рівня саморозвитку та професійно-педагогічної діяльності).

Представлений графік показує, що студенти дуже зацікавлені та вмотивовані. Порівнюючи з першою парою вони стали краще засвоювати інформацію прочитаного, що вказує на ефективність власних методик. Пізнавальна активність, також, покращилась, а анкетування довело, що студенти все ж таки мають певні труднощі в мовленнєвій компетентності в читанні, але згодом їх майже було усунуто. Також, значно підвищилась рефлексія на саморозвиток, адже студентів було зацікавлено та надолужено до саморозвитку своєї майбутньої професійної діяльності.

Наведена діагностика демонструє зацікавленість студентів в розвитку своєї мовленнєвої компетентності в читанні, як майбутніх вчителів англійської мови, вмотивованість та здатність до саморозвитку та самоаналізу. Проведене мною пробне заняття також демонструє ефективність розроблених систем вправ.

Представлений графік показує, що студенти дуже зацікавлені та вмотивовані. Порівнюючи з першою парою вони стали краще засвоювати інформацію прочитаного, що вказує на ефективність власних методик. Пізнавальна активність, також, покращилась, а анкетування довело, що студенти все ж таки мають певні труднощі в мовленнєвій компетентності в читанні, але згодом їх майже було усунуто. Також, значно підвищилась рефлексія на саморозвиток, адже студентів було зацікавлено та надолужено до саморозвитку своєї майбутньої професійної діяльності.

Наведена діагностика демонструє зацікавленість студентів в розвитку своєї мовленнєвої компетентності в читанні, як майбутніх вчителів англійської мови, вмотивованість та здатність до саморозвитку та самоаналізу. Проведене мною пробне заняття також демонструє ефективність розроблених систем вправ.





На додачу, варто сказати, що для визначення рівню володіння мовленнєвою компетентність в читанню варто звернути увагу на:

- Володіння мовним матеріалом (визначення значень слів за словником і т.д.);
- Розуміння тексту (розуміння значення слова в реченні, розуміння змісту абзаца і т.д.);
- Сміслове опрацювання інформації (виділення в тексті головної думки, узагальнення, співвіднесення, інтерпретація змісту і т.д.).

### 2.3. Методичні рекомендації

Спираючись на отримані результати пробного навчання, ми можемо сформулювати методичні рекомендації щодо розвитку мовленнєвої компетентності в читанні студентів третього курсу.

Перше, на що варто звернути увагу, то це на методичні знання, а саме на володіння основними п'ятьма компонентами, які включає в себе читацька компетентність (мотиваційний, інформаційний, когнітивний, інтерактивний, рефлексивний та десять показників).

Необхідним є, також контроль критеріїв оцінювання знань та вмінь в читанні АМ, які базуються на перевірці засвоєння мовленнєвих умінь в читанні згідно поставленої мети та поставлених завдань. Якщо вони під час проведення даного контролю виявляться низьким, то необхідно обов'язково надати студентам додаткові завдання, для засвоєння та закріплення поданих критеріїв.

Також, дієвим є надання студентам матеріалів на домашнє читання, для саморозвитку, зняття мовних труднощів і відповідно, розвитку мовленнєвої компетентності в читанні. Адже, домашнє читання дає змогу приділити більше часу для прочитання твору та детальніше його опрацювати.

Читацька компетентність майбутніх учителів іноземних мов також включає в собі п'ять компонентів: мотиваційний, інформаційний, когнітивний, інтерактивний, рефлексивний та десять показників. Для діагностування цих показників були відібрані і розроблені власні методики .

По-друге варто дотримуватися принципів відбору текстів, адже відібраний текст має бути автентичним, достовірним, відповідного жанру та тематики, обсягу, при цьому враховуючи актуальність поданої інформації, відповідність рівню сформованості вмінь у читанні, віковим інтересам та потребам студентів

По – третє спираючись на типологію Склярєнко, потрібно розділити вправи до тексту на три основні її базові етапи формування компетентності в процесі читання студентів, що включають: передтекстовий етап (pre-reading), текстовий та післятекстовий етапи (post-reading). Також, для підвищення

ефективності навчанні варто використовувати такі підходи: особистісно-орієнтований, діяльнісний та комунікативно-когнітивний підхід, які є основними підходами до навчання іноземних мов.

Варто врахувати, що основними завданнями, які стоять перед студентами в процесі читання іноземних текстів є отримання інформації та формування необхідних мовленнєвих вмінь та навичок читання для подальшого самостійного читання іноземної літератури.

На мою думку, студентів варто перш за все зацікавити, підібрати цікавий текст, з цікавою лексикою, цікавим змістом і т.д. Не менш важливим, є щоб обраний текст був актуальним, новітнім, адже наразі студенти не дуже зацікавлені читати старомодну літературу. Також, щоб залучити до домашнього читання, варто порекомендувати, сучасні книги, звісно ж, враховуючи вік та потреби та інтереси.

Також, при виникненні мовних труднощів, які можуть бути зумовлені змістом тексту (розуміння загальної ідеї, вчинків дійових осіб, розуміння логіку викладу). Для їх подолання варто спочатку, розробити низку вправ, на розуміння змісту прочитаного вголос, а також, оволодіваючи цими прийомами читання як мовленнєвої діяльності перейти до читання мовчки для закріплення навичок мовленнєвої компетентності в читанні.

Отже, в цьому підрозділі сформульовані методичні рекомендації щодо використання комплексу завдань та контролю розвитку мовленнєвої компетентності в читанні англійських текстів у студентів 3 курсу з використання певних підходів та методик, дотримання яких забезпечить успішність впровадження розробленої методики та сформованість мовленнєвої компетентності в читанні в майбутніх учителів англійської мови.

## Висновки до II розділу

Базуючись на дослідженнях науковців, ми описали етапи формування мовленнєвої компетентності в читанні у майбутніх вчителів англійської мови, ми виконали наступне завдання нашої кваліфікаційної роботи, а саме розробили систему вправ для формування МКЧ у майбутніх учителів англійської мови.

Перш ніж, розробити комплекс вправ, нами було проаналізовано посібник «Практикум з методики навчання іноземних мов і культур у загально: освітніх навчальних закладах» Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. (2016)., який рекомендується також, майбутнім вчителям, задля покращення організації методики навчання іноземних мов. Ми дійшли висновку, що наведені вправи цілком співвідносні з цілями освітнього процесу та передбачають розвиток МКЧ.

Також, розглянувши можливі види вправ для розвитку мовленнєвої компетентності в читанні в майбутніх учителів англійської мови в групі Соф 02-21 третього курсу, нами було вибрано уривок з роману Джейн Остен «Sense and Sensebility», на основі якого було розроблено комплекс вправ для розвитку та перевірки МКЧ.

Система вправ спрямована на розвиток мовленнєвої компетентності читання поділяється на декілька етапів, а саме до текстовий етап, який включає аналіз мовних і смислових труднощів тексту та формулювання комунікативної установки на читання тексту; текстовий етап – читання тексту; післятекстовий – контроль розуміння, обговорення змісту прочитаного тексту та навчання смислової переробки інформації тексту.

Варто зазначити, що на до текстовому етапі варто студентів зацікавити твором, який вони будуть читати. Продемонструвати та ознайомити з новою лексикою, та правильністю читання певних лексичних одиниць.

Також, на мою думку, післятекстова вправа, де студенти опановують роль вчителя є дуже корисно для їхньої майбутньої професійної діяльності, адже таким чином, вони розвивають не тільки свою мовленнєву компетентність, а й потроху освоюють методику навчання читанню.

Отже, після відбору навчальних матеріалів для розвитку мовленнєвої компетентності в читанні використовуючи три основні етапи вправ та спираючись на вимоги до відбору текстів, нами було розроблено власні методики та комплекс вправ, а також проведено пробне навчання спрямоване на розвиток і перевірку МКЧ. На додачу, на пробному навчанні було перевірено ефективність нами розроблених вправ та стан розвитку даної компетентності в групі, де проводилось це навчання.

Практичними цілями навчання мовленнєвої компетентності в читанні є:

- вміння впізнавати іншомовні графеми і співвідносити графічний образ слова зі звуковим;
- вміння озвучувати іншомовний текст;
- вміння читання вголос і розуміти текст з незнайомими елементами;
- вміння читання про себе і розуміти текст, що містить значну кількість незнайомих елементів;
- вміння реалізовувати цілеспрямований пошук, використовуючи додаткову літературу чи словник;
- вміння демонструвати розуміння прочитаного і т.д.

Згідно всього вищезазначеного, взявши за основу головні компоненти і враховуючи методичні рекомендації щодо організації процесу навчання англійськомовної мовленнєвої компетентності в читанні студентів третього курсу ми матимемо можливість укласти методичні рекомендації для її розвитку та досягнення цілей.

## ВИСНОВКИ

У ході проведеного теоретичного і практичного дослідження розвитку мовленнєвої компетентності в читанні майбутніх учителів англійської мови зроблено наведені нижче висновки.

Використання різноманітних методів для розвитку читацької компетентності на заняттях з АМ є одним з основних завдань у майбутніх учителів. До вимог та критеріїв, які висуваються при відборі текстів і до рівня володіння мовленнєвою компетентністю в читанні майбутніми вчителями англійської мови є необхідність оволодіння певними навичками в читанні та знаннями. Адже, через відсутність відповідної методики рівень умінь МКЧ студентів є досить низьким. Мета дослідження полягає у практичній розробці і перевірці в пробному навчанні запропонованої методики, яка б дозволила ефективно розвивати мовленнєву компетентність в читанні для навчання майбутніх учителів.

Проведений аналіз довів, що ще одним необхідним компонентом є, також контроль критеріїв оцінювання знань та вмінь в читанні АМ, які базуються на перевірці засвоєння мовленнєвих умінь в читанні згідно поставленої мети та поставлених завдань. Якщо вони під час проведення даного контролю виявляться низьким, то необхідно обов'язково надати студентам додаткові завдання, для засвоєння та закріплення поданих критеріїв.

Як метод удосконалення професійно-комунікативних умінь ми виділили домашнє читання та екстенсивне, визначивши їх цінність у процесі. На нашу думку, домашнє та екстенсивне види читання є обов'язковою частиною навчального процесу майбутніх вчителів, оскільки сприяють залученню до культури країни мови, що вивчається, стикаючись з живою сучасною мовою, а не умовно-навчальною. Ми також описали критерії відбору текстів для читання, з яких стало ясно, що для домашнього читання рекомендована художня література, тому що вона не обмежена в лексичному плані, іншою особливістю є її своєрідність у композиційну побудову. Домашнє та екстенсивне читання дають

відмінну можливість висловити свою думку з приводу прочитаного та дати оцінку твору, героям та ситуаціям.

Також, були визначені етапи формування МКЧ, що сприяють її розвитку до яких входять п'ять основних підходів до навчання іноземних мов (мотиваційний, інформаційний, когнітивний, інтерактивний, рефлексивний).

Не менш важливим є і етап відбору текстів, при якому доцільно дотримуватися певних стандартів і правил. З метою відбору текстів виокремлено основні критерії відбору текстів для розвитку читацької компетентності іноземної мови: автентичність, достовірність, представленість різноманітних типів і жанрів, тематичність, новизна і актуальність інформації, співвіднесеність типів текстів із видами читання, відповідність рівню сформованості вмінь у читанні, віковим інтересам та потребам студентів обсягу.

Завданням розвитку мовленнєвої компетентності в читанні майбутніх учителів англійської мови полягає в навчанні читанню як виду мовленнєвої діяльності, а саме читання з розумінням основного змісту тексту, повним розумінням тексту та читанням з метою пошуку інформації. Звісно ж, до завдань ми можемо віднести і читання вголос та мовчки, що передбачає навчання сприймання нових лексичних одиниць та його правильного озвучування і співвіднесення до значення згідно контексту.

Також, часто, в студентів виникають мовні труднощі і для їх подолання під час роботи з текстами необхідно сформувані у студентів відповідні навички та довести їх до автоматизму. Для досягнення цієї мети доцільно виробляти вміння пізнавати та виділяти в тексті характерні для нього мовні моделі.

Розроблено систему вправ, яка включає такі групи вправ: до текстові, текстові та після текстові вправи. Дотекстові вправи спрямовані на опанування нового вакабуляра та питання на розуміння назви тексту та його тематики.

Текстові передбачають читання тексту (розвиток навичок читання), та вправи на розуміння ключових слів та їх синонімів, виділення головної думки та змісту тексту. Та після текстові містять низку вправ на визначення основних

персонажів твору, опису особистості та психологічного портрету героїв, знаходження відповідностей та відповіді на питання згідно прочитаного.

У ході пробного навчання було доведено, що розроблені власні методики та вправи є ефективними та сприяють розвитку МКЧ. Та висунуто критерії оцінювання знань та вмінь в читанні АМ, які базуються на перевірці засвоєння мовленнєвих умінь в читанні згідно поставленої мети та поставлених завдань, за якими було проаналізовано стан розвитку мовленнєвої компетентності в читанні в студентів 3 курсу групи Соф 02-21. До цих критеріїв входили: вміння висловити свою точку зору, повне розуміння текстів, вміння їх аналізувати, виділяти основну думку висловлюватися згідно прочитаного та робити висновки, вміння використовувати та вживати новий лексико-граматичних матеріал та відсутність фонетичних помилок та помилок в читанні.

На основі проведеного аналізу теоретичного матеріалу та результатів пробного навчання сформульовано методичні рекомендації щодо розвитку та МКЧ в майбутніх учителів англійської мови.

Подальший розвиток саморефлексії студентів та формування професійних умінь ми вбачаємо в самостійному створенні майбутніми вчителями серій вправ для розвитку МКЧ в аудиторний та позааудиторний час. Розробка цих вправ може здійснюватися на практичних заняттях як і з англійської мови, так і з методики навчання АМ. Такий досвід особливо важливий для майбутніх учителів перед проходженням педагогічної практики, оскільки використання методичних матеріалів може бути ефективним навіть на початковому етапі вивчення іноземної мови. Таким чином, розроблена нами методика може зробити значний внесок у забезпечення необхідного рівня мовленнєвої компетентності в читанні в майбутніх учителів англійської мови та слугувати основою для подальших методичних досліджень під час навчання.



## РЕЗЮМЕ

Кваліфікаційну роботу присвячено дослідженню розвитку мовленнєвої компетентності в читанні в майбутніх учителів англійської мови.

У ході роботи висвітлено сучасний стан дослідження проблеми формування МКЧ у майбутніх учителів АМ у закладах вищої освіти; встановлено її структуру та зміст як складової англійськомовної міжкультурної комунікативної компетентності у майбутніх учителів англійської мови; проаналізовано психолого-дидактичні передумови формування МКЧ; описано вимоги до рівня володіння мовленнєвою компетентністю в читанні майбутніми учителями англійської мови; визначено етапи та розроблено комплекси вправ для формування мовленнєвої компетентності в читанні у майбутніх учителів англійської мови; перевірено ефективність розробленої методики під час педагогічної практики; проведено пробне навчання з перевірки ефективності методики навчання студентів третього курсу мовленнєвої компетентності в читанні; розроблено методичні рекомендації щодо розвитку мовленнєвої компетентності в читанні в майбутніх учителів англійської мови.

Ключові слова: *мовленнєва компетентність, читання, вправа, комплекс вправ, майбутні вчителі, англійська мова, методика.*

## **SUMMARY**

The qualification work is devoted to the study of the development of future EFL teachers' reading competence.

The work highlights the current state of research on the problem of developing future English teachers' reading competence in higher education institutions; establishes its structure and content as a component of future English teachers' English intercultural communicative competence; analyses the psychological and didactic prerequisites for the development of reading competence; describes the requirements for the level of future English teachers' reading competence; identifies the stages and sets of exercises for the development of future English teachers' reading competence have been identified; the effectiveness of the developed methodology has been tested during pedagogical practice; trial training has been conducted to test the effectiveness of the methodology for teaching third-year students' reading competence; methodological recommendations for the development of future English teachers' reading competence have been developed.

Keywords: language competence, reading, exercise, complex of exercises, future teachers, English, methodology.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Бегека, А. Д. (2016). Принципи професійної підготовки майбутніх магістрів іноземної філології до формування фахової комунікативної компетентності студентів педагогічного університету. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені О.Довженка. Серія «Педагогічні науки», 1, 65-71.*

[http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu\\_2016\\_31\\_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2016_31_11).

Бігич, О. Б., Бориско, Н. Ф., Борецька Г. Е. (2016). Практикум з методики навчання іноземних мов і культур у загально: освітніх навчальних закладах : англ. мова, нім. мова, франц. мова, ісп. мова: навчальний посібник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних. Ірпінь.

Бігич, О. Б., Бориско, Н. Ф., Гапонова, С. В. (2011). Методика формування іншомовної компетенції в аудіюванні у студентів мовних спеціальностей. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції. Ленвіт.

Білогорка, М., Мороз Т. (2015). Шляхи формування мовної компетентності особистості: науково-методичний підхід, 11.

Боса, В. П. (2018). Формування мовленнєвої компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі вивчення фахових дисциплін [Дис. канд. пед. наук. Житомирський державний університет імені Івана Франка].

[https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29910/7/Bosa\\_V\\_monogr\\_IITNZ\\_2\\_IS\\_IP\\_SP.pdf](https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/29910/7/Bosa_V_monogr_IITNZ_2_IS_IP_SP.pdf)

Боса, В. П. (2018). *Формування мовленнєвої компетентності майбутніх учителів іноземних мов у процесі вивчення фахових дисциплін* [Thesis]. Електронна бібліотека Житомирського державного університету.

[http://eprints.zu.edu.ua/27531/1/dys\\_Bosa.pdf](http://eprints.zu.edu.ua/27531/1/dys_Bosa.pdf)

Вдовіна, Т. О. (2002). Методика навчання майбутніх учителів іноземної мови читання англійських художніх текстів [Дис. канд. пед. наук. Дрогобич].

Добіжа, Н. В. (2016). Формування індивідуального стилю педагогічного спілкування майбутніх учителів іноземної мови в процесі педагогічної практики [Автореф. канд. пед. наук, Вінницький державний педагогічний університет імені М. Коцюбинського].

<https://library.vspu.net/jspui/bitstream/-converted.pdf>

Драч, А. С. (2018). Модель формування читацької компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами навчальних комп'ютерних програм. *Молодий вчений*, 7(1), 70-75.

Драч, А. С. (2018). Формування читацької компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами навчальних комп'ютерних програм. *Молодий вчений*, 7(1), 70-75.

<http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>

Зінченко, В. М. (2015). Методика формування мовно-мовленнєвих компетентностей на засадах системного підходу учнів старших класів гімназії [Автореф. канд. пед. наук, Київський університет імені Бориса Грінченка].

[https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/apirantam/Avtoreferat/K.26.13.3.05/VM\\_Zinchenko\\_avtoreferat.pdf](https://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/apirantam/Avtoreferat/K.26.13.3.05/VM_Zinchenko_avtoreferat.pdf)

Зубко, В. А. (2004). *Розвиток пам'яті та її тренування у вивченні англійської мови*. Криворізький державний педагогічний університет.

<https://doi.org/10.31812/123456789/5578>

Карпенко, І. В. (2015). Вплив новітніх інформаційних технологій на формування професійної компетентності майбутніх учителів англійської мови. *Мовні і концептуальні картини світу*, (Вип. 1 (52)), 318–323.

Ніколаєва, С.Ю. (2000). Рівні володіння іншомовним мовленням (№2). (с. 69-72). Київ.

Огієнко, Д. С., Подосиннікова Г.І. (2020). Методична характеристика англійських автентичних текстів періодичних онлайн видань як матеріалу для формування компетентності у читанні учнів профільної школи. *Вісник Сумського державного педагогічного університету. Серія «педагогічні науки: теорія,*

*історія, інноваційні технології*, 7(101).

Пристай, Г. В. (2020). Методичні аспекти формування аудитивної компетентності у майбутніх вчителів англійської мови. *Молодий вчений*, (3.2 (79.2), березень 2020 р., спецвипуск), 66–70.

Пушкар, Т. М. (2016). Формування готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до міжособистісної взаємодії засобами комунікативних технологій: [ Дис. канд. пед. наук Житомирський державний університет імені Івана Франка]. Інституційний репозитарій Житомирського державного університету.

<http://eprints.zu.edu.ua/20538/>

Пшенична, О. С. (2014). Основні аспекти організації та проведення педагогічного експерименту в умовах вищого навчального закладу. *Вісник Запорізького національного університету. Серія: «педагогічні науки»*, 1(22).

[http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe?](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?)

Скляренко, Н.К. (1999). (№3). (с.3-7). Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок та вмінь. Київ.

Черниш, В. В. (2003). Вправи для навчання техніки читання та техніки письма. *Ленвіт*

[http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe?](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?)

Черниш, В. В. (2013). Методика формування у майбутніх учителів професійно орієнтованої англомовної компетенції в говорінні: монографія. К.: *Ленвіт*.

Холод, І.В. (2018). Методика викладання англійської мови: навчально методичний посібник для студентів ВНЗ. Уманський державний педагогічний університет.

Chernysh Valentyna (2018). Competence-based approach to the development of the professionally oriented communicative competence of foreign languages teacher-trainees in the intercultural context. Knlu.edu

<http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/2258>

Faheem Akbar (2014, October - December). The Role of reading in improving speaking skill in the context of teaching English as a foreign language. Academia.edu.

[https://www.academia.edu/9704323/The\\_Role\\_of\\_Reading\\_in\\_Improving\\_Speaking\\_Skill\\_in\\_the\\_Context\\_of\\_Teaching\\_English\\_as\\_a\\_Foreign\\_Language](https://www.academia.edu/9704323/The_Role_of_Reading_in_Improving_Speaking_Skill_in_the_Context_of_Teaching_English_as_a_Foreign_Language)

<https://etc.usf.edu/lit2go/167/sense-and-sensibility/2945/chapter-i/>

<https://dictionary.cambridge.org/>